

**Календар
пам'ятних дат Черкащини
на 2026 рік**

Управління культури та охорони культурної спадщини
Черкаської обласної державної адміністрації

Комунальний заклад «Обласна універсальна
наукова бібліотека імені Тараса Шевченка»
Черкаської обласної ради

Календар пам'ятних дат Черкащини на 2026 рік

Черкаси 2025

УДК 016:908] (477.46)
К17

Укладачка О. С. Писанко
 В. В. Калюжко
 О. М. Крамар
 А. В. Дерев'янку

Редакторка О. І. Дяглюк

К17 Календар пам'ятних дат Черкащини на 2026 рік / Упр. культури та охорони культур. спадщини Черкас. облдержадмін., Комун. закл. «Обл. універс. наук. б-ка ім. Тараса Шевченка» Черкас. облради ; [уклад. О. С. Писанко, В. В. Калюжко, О. М. Крамар, А. В. Дерев'янку]. – Черкаси : ОУНБ ім. Тараса Шевченка, 2025. – 74 с.

Щорічне видання Черкаської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Тараса Шевченка «Календар пам'ятних дат Черкащини» присвячене визначним подіям суспільно-політичного, наукового та культурно-мистецького життя області, які відзначатимуть у 2026 році. До видання ввійшли фактографічні довідки про ювілеї видатних особистостей, імена яких пов'язані з краєм.

Календар адресований працівникам закладів культури й освіти, краєзнавцям, широкому колу читачів.

УДК 016:908] (477.46)

Від укладачів

Щорічне довідково-бібліографічне видання «Календар пам'ятних дат Черкащини на ... рік» виходить, починаючи із 1970 року.

На початку Календаря подається перелік визначних подій суспільно-політичного, наукового та культурно-мистецького життя Черкащини, які відзначатимуть у 2026 році.

До найвагоміших із них (позначених астериском) вміщено фактографічні довідки та бібліографічні списки літератури.

Мета видання – допомогти працівникам закладів культури й освіти, краєзнавцям, журналістам у набутті та поширенні знань з історії рідного краю, про видатних особистостей, імена яких пов'язані з Черкащиною.

*У майбутнє ми входимо,
оглядаючись на минуле*
П. Валері

**Пам'ятні дати Черкащини
у 2026 році**

- 990 років із часу заснування селища Стеблів (1036) Стеблівської селищної громади Звенигородського району.
- 450 років із часу першої писемної згадки про м. Золотоноша (1576) Золотоніської міської громади Золотоніського району.
- 410 років із часу першої писемної згадки про м. Умань (1616) Уманської міської громади Уманського району.
- 385 років від дня народження Юрія Богдановича Хмельницького (1641–1685), гетьмана України, уродженця с. Суботів Чигиринської міської громади Черкаського району.
- 380 років від дня народження Івана Ілліча Скоропадського (1646–1722), гетьмана Лівобережної України, уродженця м. Умань Уманської міської громади Уманського району.
- 325 років від дня народження Степана Васильовича Лукомського (1701–1779), історика, письменника, перекладача, уродженця м. Умань Уманської міської громади Уманського району.
- 310 років від дня народження Матвія Карповича Значко-Яворського (чернече ім'я – Мельхіседек. Ймовірно 1716–1809), ігумена Мотронинського Троїцького монастиря, ідеолога Коліївщини.

- 265 років від дня народження Вільямса (Василя Івановича) Гесте (1761–1832), архітектора, який склав перший генеральний план забудови м. Черкаси (1814).
- 245 років від дня народження Василя Федоровича Тимківського (1781–1832), політичного діяча і письменника, уродженця хутора Тимківщина (тепер – с. Богуславець) Вознесенської сільської громади Золотоніського району.
- 235 років від дня народження Федора Степановича Симиренка (1791–1867), промисловця-цукрозаводчика, уродженця Платонового хутора Мліївської сільської громади Черкаського району.
- 230 років із часу заснування в м. Умані Національного дендрологічного парку «Софіївка» Національної академії наук України (1796).
- 200 років із часу повстання селян у с. Мошурів Тальнівської міської громади Звенигородського району (1826).
- 165 років від дня народження Василя Пилиповича Степаненка (1861–імов. 1928), фольклориста, етнографа, бібліографа, колишнього завідувача журналу «Киевская Старина», уродженця с. Полствин Степанецької сільської громади Черкаського району.
- 145 років від дня народження Роберта-Августа Куницького (1881–1914), вченого-зоотехніка, кандидата ветеринарії, учасника Першої світової війни, уродженця м. Золотоноша Золотоніської міської громади Золотоніського району.
- 130 років від дня народження Петра Оксентійовича Кравченка (1896–1991), сержанта Армії УНР, охоронця М. Грушевського, уродженця с. Мліїв Мліївської сільської громади Черкаського району.
- 125 років від дня народження Івана Тимофійовича Коханського (1901–1941), прозаїка, поета, уродженця

с. Вишнопіль Тальнівської міської громади Звенигородського району. Був репресований.

- 100 років Канівському народному аматорському музично-драматичному театру (1926) у м. Канів Канівської міської громади Черкаського району.
- 95 років ТОВ «Швейна фабрика ім. Лесі Українки» (колишня фабрика художніх виробів ім. Лесі Українки (1931)) у м. Черкаси.
- 75 років духовому оркестру Сигнаївського будинку культури (1951) у Шполянській міській громаді Звенигородського району.

Січень

- 1 – 80 років від дня народження Миколи Семеновича Васильченка (1946), заслуженого працівника сільського господарства України, Героя України, директора та засновника СТОВ «Агрофірма «Маяк», с. Піщане Піщанської сільської громади Золотоніського району.
- 1 – 75 років від дня народження Михайла Васильовича Ілляшенка (1951), режисера, заслуженого діяча мистецтв України, уродженця с. Чехівка Іркліївської сільської громади Золотоніського району.
- 1 – 70 років від дня народження Павла Федотовича Кулиничка (1956), правознавця, доктора юридичних наук, професора, уродженця м. Шпола Шполянської міської громади Звенигородського району.
- 2 – 205 років від дня народження Платона Федоровича Симиренка (1821 (за ст. ст. – 21.12.1820) – 1863), підприємця і мецената, засновника цукрових заводів на Чер-

кашині, уродженця м. Сміла Смілянської міської громади Черкаського району.

- 2 – 135 років від дня народження Самуїла Петровича Медведовського (1891–1924), військового діяча, уродженця м. Золотоноша Золотоніської міської громади Золотоніського району.
- 2 – 120 років від дня народження Григорія Абрамовича Фінаровського (1906–1975), композитора, уродженця м. Шпола Шполянської міської громади Звенигородського району.
- 2 – 70 років від дня народження Катерини Пилипівни Таран (1956–2019), заслуженої журналістки України, уродженки с. Сахнівка Набутівської сільської громади Черкаського району.
- 6 – 95 років від дня народження Майї Флорівни Фролової (1931–2013), письменниці, колишньої жительки м. Черкаси.
- 9 – 90 років від дня народження Вадима Івановича Пепи (1936), поета, прозаїка, журналіста, лауреата Державної літературної премії імені Олеса Гончара, уродженця с-ща Драбів Драбівської селищної громади Золотоніського району.
- 11 – 90 років від дня народження Василя Васильовича Лободи (1936–2000), мовознавця, доктора філологічних наук, професора, уродженця с. Лукашівка Чорнобаївської селищної громади Золотоніського району.
- 13 – 100 років від дня народження Миколи Михайловича Артеменка (1926–1991), заслуженого агронома України, колишнього директора Мліївського інституту помології ім. Л. П. Симиренка, уродженця м. Городище Городищенської міської громади Черкаського району.

- 13 – 90 років від дня народження Василя Івановича Захарченка (1936–2018), письменника, лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка, колишнього жителя м. Черкаси.
- 13 – 85 років від дня народження Анатолія Григоровича Мисюри (1941), біолога, доктора біологічних наук, уродженця с. Гельмязів Гельмязівської сільської громади Золотоніського району.
- 14 – 105 років від дня народження Зої Олександрівни Мельниченко (1921), співачки, піаністки, уродженки с. Рублівка Чигиринської міської громади Черкаського району.
- 15 – 155 років від дня народження Агатангела Юхимовича Кримського (1871–1942), вченого-філолога, фольклориста, етнографа, який жив і працював у м. Звенигородка Звенигородської міської громади Звенигородського району.
- 16 – 95 років від дня народження Івана Семеновича Дробного (1931–2018) поета, письменника, педагога, краєзнавця уродженця с. Богуславець Вознесенської сільської громади Золотоніського району.
- 20 – 135 років від дня народження Михайла Сауловича Ельмана (1891–1967), скрипаля, уродженця м. Тальне Тальнівської міської громади Звенигородського району.
- 21 – 225 років від дня народження Григорія Гнатовича Лапченка (1801–1876), художника, уродженця с. Валява Городищенської міської громади Черкаського району.
- 21 – 95 років від дня народження Володимира Івановича Селіверстова (1931–2006), художника, колишнього жителя м. Черкас.

- 21 – 90 років від дня народження Василя Панасовича Берези (1936–2013), заслуженого працівника культури України, колишнього директора бібліотеки-музею в м. Канів Канівської міської громади Черкаського району.
- 22 – 110 років від дня народження Данила Георгійовича Нарбута (1916–1998), народного художника України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, колишнього жителя м. Черкаси.
- 24 – 75 років від дня народження Тетяни Борисівни Зеленченко (1951), графікині, уродженки м. Черкаси.
- 25 – 35 років Черкаській обласній службі зайнятості (1991).
- 27 – 135 років від дня народження Павла Григоровича Тичини (1891–1967), поета, який неодноразово бував на Черкащині. Ім'я Павла Тичини носить Уманський державний педагогічний університет.
- 27 – 115 років від дня народження Івана Макаровича Гончара (1911–1993), скульптора, народного художника України, заслуженого діяча мистецтв України, уродженця с. Лип'янка Лип'янської сільської громади Звенигородського району.
- 29 – 75 років від дня народження Тетяни Павлівни Надирової-Захарової (1951), баскетболістки, заслуженої майстрині спорту СРСР, дворазової олімпійської чемпіонки, уродженки м. Христинівка Христинівської міської громади Уманського району.
- 29 – 115 років від дня народження О. Бузницького (1911–1974), новатора сільськогосподарського виробництва, уродженця м. Канів Канівської міської громади Черкаського району.
- 30 – 160 років від дня народження Юрія Михайловича Міхновського (1866–1937), релігійного діяча, останнього

настоятеля собору Святої Софії в Києві, уродженця с. Піщане Піщанської сільської громади Золотоніського району.

Лютий

- 4 – 100 років від дня народження Галини Никифорівни Кальченко (1926–1975), скульпторки, народної художниці України, авторки багатьох пам'ятників на Черкащині.
- 5 – 85 років від дня народження Людмили Іванівни Талах (1941–2023) заслуженої артистки України, актриси Черкаського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка.
- 5 – 85 років від дня народження Олександра Федоровича Майстренка (1941), громадського діяча Молдови, заслуженого працівника культури України, уродженця м. Кам'янка Кам'янської міської громади Черкаського району.
- 6 – 105 років Черкаському національному університету імені Богдана Хмельницького (1921).
- 9 435 років від дня народження Станіслава Олександровича Конєцпольського (1591–1646), польського коронного гетьмана, військового діяча, власника земель по берегах Тясмина.
- 10 – 155 років від дня народження Іполита Івановича Корабльова (1871–1951), вченого-бджоляра, який у 1907–1951 рр. жив і працював в м. Умань Уманської міської громади Уманського району.
- 12 – 130 років від дня народження Оксани Трохимівни Павленко (1896–1991) художниці, бойчукістки, уродженки с. Валява Городищенської міської громади Черкаського району.*

- 14 – 35 років Черкаської філії публічного акціонерного товариства «Національна суспільна телерадіокомпанія України» – «Регіональна дирекція ОА : Черкаси» (1991).
- 15 – 115 років від дня народження Григорія Ісааковича Полянкера (1911–1997), письменника, уродженця м. Умань Уманської міської громади Уманського району.
- 16 – 85 років від дня народження Володимира Омеляновича Єщенка (1941), вченого, доктора сільсько-господарських наук, професора Уманського національного університету садівництва, уродженця с. Родниківка Паланської сільської громади Уманського району.
- 17 – 100 років від дня народження Марії Михайлівни Загородської (1926–2009), лікарки-рентгенологині, уродженки с. Яворівка Шрамківської сільської громади Золотоніського району.
- 23 – 105 років від дня народження Захара Власовича Гончарука (1921–1993), поета, перекладача, уродженця с. Коритня Монастирищенської міської громади Уманського району.
- 23 – 125 років від дня народження Леоніда Перфецького (1901–1977), художника-баталіста, хорунжого армії УНР, уродженця с. Ладизинка Ладизинської сільської громади Уманського району.
- 25 – 90 років від дня народження Анатолія Семеновича Фуженка (1936–1999), скульптора, заслуженого діяча мистецтв України, уродженця с-ща Сокирна Будищенська сільська громада Черкаського району.
- 25 – 155 років від дня народження Лесі Українки (Лариса Петрівна Косач-Квітка, 1871–1913), української письменниці, яка неодноразово бувала на Черкащині.

- 26 – 90 років від дня народження Василя Панасовича Матющенка (1936), співака, заслуженого працівника культури України, уродженця с. Веселий Кут Тальнівської міської громади Звенигородського району.
- 28 – 200 років від дня народження Памфила Даниловича Юркевича (1826–1874), філософа, педагога, уродженця с. Ліпляве Ліпльавської сільської громади Черкаського району.

Березень

- 1 – 180 років від дня народження Василя Васильовича Докучаєва (1846–1903), вченого-агронома, ґрунтознавця, який досліджував ґрунти й рослинність Черкащини.
- 6 – 85 років із дня народження Анатолія Анатолійовича Мартинюка (1941), фахівця в галузі механіки та прикладної математики, доктора фізико-математичних наук, уродженця с. Ганжалівка Лісянської селищної громади Звенигородського району.
- 7 – 170 років від дня народження Порфирія Денисовича Мартиновича (1856–1933), художника, етнографа, який протягом 1874–1883 рр. був у с. Вереміївка тодішнього Чорнобаївського району (нині – Іркліївської сільської громади Золотоніського району) і створив полотна з життя селян.
- 12 – 145 років від дня народження Валентина Максимовича Трутенка (1881–1953), військового діяча, генерал-хорунжого Армії УНР, уродженця м. Звенигородка Звенигородської міської громади Звенигородського району.
- 14 – 135 років від дня народження Амвросія Максиміліановича Бучми (1891–1957), актора, режисера, який в 1921 році працював у м. Черкаси.

- 16 – 75 років від дня народження Миколи Матвійовича Теліженка (1951–2024), народного художника України, уродженця м. Звенигородка Звенигородської міської громади Звенигородського району.
- 17 – 135 років від дня народження Матвія Генріховича Манізера (1891–1966), скульптора, заслуженого діяча мистецтв України, народного художника СРСР, автора пам'ятника Т. Г. Шевченку на Тарасовій горі в м. Канів Канівської міської громади Черкаського району.
- 18 – 65 років від дня народження Станіслава Миколайовича Стеценка (1961), письменника, журналіста, жителя м. Черкаси.
- 18 – 130 років від дня народження Надії Віталіївни Суровцової (1896–1985), громадської діячки, письменниці, колишньої жительки м. Умань Уманської міської громади Уманського району.
- 20 – 165 років від дня народження Олексія Трохимовича Грабини (1861–1924), прозаїка, драматурга, який жив і помер у м. Золотоноша Золотоніської міської громади Золотоніського району.
- 22 – 190 років від дня народження Василя Степановича Гнилосирова (1836–1900), письменника, громадського діяча, фольклориста, літописця і хранителя Шевченкової могили в м. Канів Канівської міської громади Черкаського району.
- 23 – 95 років від дня народження Євгена Савича Деркача (1931–1992), співака, заслуженого артиста України, уродженця м. Звенигородка Звенигородської міської громади Звенигородського району.
- 24 – 120 років від дня народження Георгія Павловича Чернишенка (1906–1990), художника, заслуженого май-

стра народної творчості України, уродженця м. Чигирин Чигиринської міської громади Черкаського району.

- 25 – 105 років від дня народження Ганни Григорівни Шарай (1921–2013), майстрині художньої кераміки, уродженки м. Канів Канівської міської громади Черкаського району.
- 25 – 85 років від дня народження Олексія Михайловича Маменка (1941), вченого-зоотехніка, доктора сільсько-господарських наук, уродженця с. Топилівка Сагунівської міської громади Черкаського району.
- 25 – 145 років від дня народження Сергія Даниловича Комарецького (1881–1952), хіміка, громадського діяча, члена НТШ, уродженця с. Іркліїв Іркліївської сільської громади Золотоніського району.
- 27 – 120 років від дня народження Івана Степановича Усенка (1906–1987), геолога-петрографа, заслуженого діяча науки УРСР, уродженця с. Келеберда Ліпнявської сільської громади Черкаського району.
- 28 – 60 років від дня народження Віталія Григоровича Побиванця (1966), лікаря, краєзнавця, екскурсовода, жителя м. Золотоноша Золотоніської міської громади Золотоніського району.
- 28 – 115 років від дня народження Івана Карповича Куксенка (псевдонім – Ян Циган, 1911–1958), борця, майстра спорту з греко-римської боротьби, уродженця с. Тінки Чигиринської міської громади Черкаського району.
- 29 – 120 років від дня народження Макара Корнійовича Мухи (1906–1990), заслуженого майстра народної творчості України, уродженця с. Михайлівка Михайлівської сільської громади Черкаського району.

- 29 – 85 років від дня народження Анатолія Івановича Фесуна (1941–2003), заслуженого лікаря України, колишнього головного лікаря Черкаської обласної лікарні.
- 30 – 130 років від дня народження Юхима Гедзя (Олексій Васильович Савицький, 1896–1937), письменника-гумориста, драматурга, уродженця м. Золотоноша Золотоніської міської громади Золотоніського району.
- 31 – 80 років від дня народження Олексія Потаповича Логвиненка (1946–2016), літературознавця, перекладача, уродженця с. Товмач Шполянської міської громади Звенигородського району.
- 31 – 135 років від дня народження Бориса Васильовича Романицького (1891–1988), актора, режисера, театрального діяча, народного артиста СРСР, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, уродженця с-ща Чорнобай Чорнобаївської селищної громади Золотоніського району.

Квітень

- 65 років Кременчуцькому водосховищу (1961).
- 1 – 75 років від дня народження Володимира Петровича Мовчана (1951), економіста, мецената, доктора економічних наук, жителя с. Криві Коліна Тальнівської міської громади Звенигородського району.
- 2 – 90 років від дня народження письменника Григорія Павловича Карпенка (1936), уродженця с. Благодатне Золотоніської міської громади Золотоніського району.
- 4 – 120 років від дня народження Ісаака Яковича Золотаревського (1906–1973), поета-сатирика, уродженця м. Черкаси.

- 16 – 115 років від дня народження Феодосія Михайловича Федченка (1911–2002), вченого, винахідника найточнішого маятникового годинника, уродженця с. Боровиця Сагунівської сільської громади Черкаського району.
- 20 – 80 років від дня народження Віталія Володимировича Баса (1946–2006), поета, журналіста, колишнього жителя м. Черкаси.
- 21 – 15 років із часу відкриття КНП «Черкаська обласна дитяча лікарня» Черкаської обласної ради (2011).
- 21 – 200 років із часу прийняття першого Генерального плану забудови м. Черкаси (1826). Архітектор Вільямс Гесте.
- 24 – 125 років від дня народження Сави Захаровича Божка (1901–1947), письменника, колишнього жителя м. Черкаси.
- 25 – 100 років від дня народження Івана Никифоровича Ляшенка (1926–2012), лікаря-дерматовенеролога, доктора медичних наук, уродженця с. Благодатне Золотоніської міської громади Золотоніського району.
- 26 – виповнюється 40 років від аварії на Чорнобильській атомній електростанції (1986).
- 28 – 85 років від дня народження Валерія Левковича Маснюка (1941), мовознавця, журналіста, автора книги «Вузлики на пам'ять», жителя м. Черкаси.
- 28 – 150 років від дня народження Георгія Федоровича Проскури (1876–1958), вченого в галузі аерогідродинаміки і гідромашинобудування, уродженця м. Сміла Смілянської міської громади Черкаського району.
- 28 – 150 років від дня народження Леоніда Пилиповича Савранського (1876–1966), оперного співака, уродженця

с. Таганча Степанецької сільської громади Черкаського району.

- 29 – 130 років від дня народження Івана Федосійовича Гаркуші (1896–1970), вченого-ґрунтознавця, уродженця м. Городище Городищенської міської громади Черкаського району.

Травень

- 35 років із часу створення черкаського камерного хору духовної музики «Канон» (1991).
- 1 – 90 років від дня народження Анатолія Олексійовича Савченка (1936–2014), поета, прозаїка, художника, уродженця м. Звенигородка Звенигородської міської громади Звенигородського району.
- 1 – 105 років від дня народження Юрія Григоровича Єдиного (1921–1991), лікаря, доктора медичних наук, професора, уродженця с-ща Лисянка Лисянської селищної громади Звенигородського району.
- 1 – 75 років від дня народження В'ячеслава Федоровича Сахна (1951), перекладача, прозаїка, уродженця с. Старий Коврай Іркліївської сільської громади Золотоніського району.
- 1 – 100 років від дня народження Івана Федоровича Вовчановського (1926–2016), вченого-матеріалознавця, доктора технічних наук, уродженця с. Кедина Гора Золотоніської міської громади Золотоніського району.
- 2 – 135 років від дня народження Юрія Йосиповича Тютюнника (1891–1930), військового й політичного діяча, генерал-хорунжого Армії УНР, уродженця с. Будище Шевченківської сільської громади Звенигородського району.

- 5 – 80 років від дня народження Людмили Андріївни Івахненко-Пошиваник (1946), графікині, уродженки м. Черкаси.
- 6 – 65 років Черкаському річковому порту (1961).
- 7 – 90 років від дня народження Світлани Андріївни Китової (1936–2018), етнографині, першої української докторки культурології, колишньої жительки м. Черкаси.
- 9 – 90 років від дня народження Юрія Герасимовича Ілленка (1936–2010), кінорежисера, народного артиста України, уродженця м. Черкаси.
- 9 – 90 років від дня народження Леоніда Анатолійовича Рябіщука (1936–1992), заслуженого журналіста України, колишнього голови Черкаської ОДТРК, уродженця с. Чорна Кам'янка Іваньківської сільської громади Уманського району.
- 9 – 100 років від дня народження Віри Микитівни Багацької (1926–1995), оперної співачки, заслуженої артистки України, уродженки с. Дирдин Городищенської міської громади Черкаського району.
- 10 – 115 років від дня народження Якова Івановича Несвітського (1911–1974), вченого в галузі автомобільного транспорту, уродженця с. Потапці Бобрицької сільської громади Черкаського району.
- 12 – 90 років від дня народження Михайла Макаровича Карпенка (1936–1999), заслуженого журналіста України, колишнього головного редактора обласної газети «Село і люди».
- 12 – 105 років від дня народження Алли Григорівни Бондар (1921–1981), вченої в галузі кібернетики хіміко-технологічних процесів, колишньої міністерки вищої

освіти УРСР, уродженки с-ща Цибулів Монастирищенської міської громади Уманського району.

- 13 – 115 років від дня народження Олександра Олександровича Вдовиченка (1911–2008), педагога, краєзнавця, уродженця с. Петрівка-Попівка Лисянської селищної громади Звенигородського району.
- 16 – 90 років від дня народження Івана Івановича Кукурудзи (1936), доктора економічних наук, колишнього професора Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького.
- 20 – 80 років від дня народження Миколи Пилиповича Лубка (1946–2008), журналіста, краєзнавця, уродженця с-ща Лисянка Лисянської селищної громади Звенигородського району.
- 20 – 80 років від дня народження Миколи Петровича Ковальчука (1946), заслуженого працівника культури України, колишнього директора Городищенського районного Палацу культури ім. С. С. Гулака-Артемовського.
- 20 – 65 років із часу встановлення Національної премії України імені Тараса Шевченка (1961).
- 22 – 165 років від дня перепоховання Тараса Григоровича Шевченка на Чернечій горі в м. Канів (1861), Канівської міської громади Черкаського району.*
- 22 – 45 років із часу запровадження Шевченківського літературно-мистецького свята «В сім'ї вольній, новій» (1981).
- 25 – 135 років від дня народження Миколи Івановича Шраменка (1891–1974), громадсько-політичного діяча, полковника Армії УНР, уродженця м. Черкаси.

- 25 – 205 років від дня народження Миколи Івановича Гулака (1821–1899), громадського й політичного діяча, педагога, засновника Кирило-Мефодіївського товариства, уродженця хутора Гулаківка, що був поблизу с-ща Драбів Драбівської селищної громади Золотоніського району.
- 26 – 85 років від дня народження Віктора Миколайовича Сироватського (1941–2008), письменника, заслуженого працівника культури України, колишнього жителя м. Черкаси.
- 28 – 105 років від дня народження Миколи Павловича Якубенка (1921–1998), письменника, перекладача, уродженця с. Халаїдове Монастирищенської міської громади Уманського району.
- 28 – 105 років від дня народження Миколи Даниловича Гупала (1921–1993), музейного працівника, краєзнавця, колишнього жителя м. Корсунь-Шевченківський Корсунь-Шевченківської міської громади Черкаського району.
- 28 – Всеукраїнський День краєзнавства (2017).
- 28 – 130 років від дня народження Олександра Макаровича Поповича (1896–1918), військовослужбовця, який був розстріляний після бою під Крутами, уродженця с-ща Драбів Драбівської селищної громади Золотоніського району.

Червень

- 7 – 90 років першому в Україні сільському стадіону в с. Благодатне Золотоніської міської громади Золотоніського району (1936).
- 7 – 90 років від дня народження Олександра Васильовича Лихолата (1936), історика, доктора історичних наук,

уродженця с. Розсохуватка Катеринопільської селищної громади Звенигородського району.

- 8 – 85 років від дня народження Валентина Павловича Арутіна (1941–2007), краєзнавця, музейного працівника, колишнього жителя м. Чигирин Чигиринської міської громади Черкаського району.
- 10 – 115 років від дня народження Петра Юхимовича Весклярова (1911–1994), заслуженого артиста України, уродженця м. Тальне Тальнівської міської громади Звенигородського району.
- 10 – 75 років від дня народження Василя Миколайовича Шкляра (1951), письменника, лауреата Народної премії ім. Тараса Шевченка, уродженця с. Ганжалівка Лисянської селищної громади Звенигородського району.
- 11 – 205 років від дня народження Варфоломія Григоровича Шевченка (1821–1892), мемуариста, родича Тараса Шевченка, автора «Споминок про Тараса Григоровича Шевченка», уродженця с. Шевченкове Шевченківської сільської громади Звенигородського району.
- 12 – 75 років від дня народження Сергія Олександровича Іщенка (1951), вченого в галузі аеродинаміки, уродженця с. Валява Городищенської міської громади Черкаського району.
- 13 – 105 років від дня народження Йосипа Євсейовича Баренбаума (1921–2006), вченого-книгознавця, доктора філологічних наук, уродженця м. Канів Канівської міської громади Черкаського району.
- 14 – 65 років Черкаському музичному коледжу ім. С. С. Гулака-Артемовського (1961).
- 14 – 135 років від дня народження Тита Трохимовича Демиденка (1891–1959), вченого-агронома, уродженця

с. Трушівці Чигиринської міської громади Черкаського району.

- 15 – 125 років від дня народження Никифора Михайловича Бойкині (1901–1998), оперного співака, уродженця с. Товмач Шполянської міської громади Звенигородського району.
- 15 – 165 років від дня народження Онопрія Омеляновича Василенка (псевдонім Охрім Варнак, 1861–1921), поета, прозаїка, уродженця с. Коврай Гельмязівської сільської громади Золотоніського району.
- 16 – 70 років від дня народження Володимира Лукича Лук'янця (1956–2014), заслуженого працівника сільського господарства України, політика, колишнього голови Черкаської обласної державної адміністрації.
- 22 – 135 років від дня народження Олександра Олександровича Гродзинського (1891–1973), оперного співака, заслуженого діяча мистецтв України, уродженця с. Скотареве Шполянської міської громади Звенигородського району.
- 23 – 35 років від дня народження Андрія Сергійовича Терещенка (1991–2014), військовослужбовця, який загинув при обороні аеропорту м. Донецьк, уродженця м. Черкаси. Ім'ям народного Героя України названо вулицю в м. Черкаси.
- 25 – 60 років від дня народження Ярослава Михайловича Чалого (1966–2015), військовослужбовця, який загинув на Донбасі, уродженця м. Черкаси. Ім'ям народного Героя України названо вулицю в м. Черкаси.
- 27 – 85 років від дня народження Григорія Сидоровича Савчука (1941–2000), поета, уродженця с. Берестівець Паланської сільської громади Уманського району.

- 27 – 55 років від дня народження Костянтина Володимировича Мезенцева (1971), доктора географічних наук, уродженця м. Черкаси.
- 28 – 55 років від дня народження Володимира Григоровича Чоса (1971–2020), краєзнавця, журналіста, письменника, жителя та почесного громадянина м. Городище Городищенської міської громади Черкаського району.
- 30 – 130 років від дня народження Лева Шевченка (1896–1919), організатора «Вільного козацтва» на Звенигородщині, уродженця с. Моринці Звенигородської міської громади Звенигородського району. Походив із роду Тараса Шевченка.
- 30 – 200 років від дня народження Андрія Гавриловича Лебединцева (1826–1903), церковного діяча, уродженця с. Зелена Діброва Вільшанської селищної громади Звенигородського району.
- 30 – 160 років від дня народження Тихона Івановича Осадчого (1866–1945), економіста, громадсько-політичного діяча, уродженця с. Будище Шевченківської сільської громади Звенигородського району.

Липень

- 4 – 35 років від дня народження Євгенія Петровича Подолянчука (1991–2014), військовослужбовця, який загинув при обороні аеропорту у м. Донецьк, уродженця м. Черкаси. Ім'ям народного Героя України названо вулицю в м. Черкаси.
- 6 – 125 років від дня народження Артема Борисовича Харченка (1901–1937), оперного співака, уродженця с. Вербівка Кам'янської міської громади Черкаського району. Був репресований.

- 7 – 90 років із часу заснування Кам'янського машинобудівного заводу (1936) в м. Кам'янка Кам'янської міської громади Черкаського району.
- 7 – 80 років від дня народження Віталія Яковича Кунця (1946), графіка, дизайнера, уродженця м. Черкаси.
- 7 – 100 років від дня народження режисера Івана Васильовича Казнадія (1926–2006), уродженця с. Рогова Бабанської селищної громади Уманського району.
- 9 – 80 років від дня народження Віктора Андрійовича Афоніна (1946), графіка, заслуженого художника України, жителя м. Черкаси.
- 11 – 140 років від дня народження Петра Кузьмовича Дерещука (Дерещенко, 1886–1929), військового діяча часів УНР, одного з отаманів Холодноярської організації, уродженця с. Вишнопіль Тальнівської міської громади Звенигородського району.
- 13 – 175 років від дня народження Андрія Віталійовича Лисенка (1851–1910), громадського діяча, драматурга, уродженця с. Жовніне Іркліївської сільської громади Золотоніського району.
- 17 – 70 років від дня народження Михайла Дмитровича Сироти (1956–2008), політика, державного діяча, колишнього голови Конституційної комісії (1998), уродженця м. Черкаси.*
- 18 – 110 років від дня народження Ольги Петрівни Діденко (1916–2010), археологині, краєзнавиці, фольклористки, колишньої наукової працівниці Уманського краєзнавчого музею, уродженки м. Умань Уманської міської громади Уманського району.

- 22 – 100 років від дня народження Миколи Васильовича Нестеренка (1926–2004), графіка, колишнього жителя м. Черкаси.
- 24 – 75 років від дня народження Неоніли Петрівни Недосеко (1951), художниці декоративно-прикладного мистецтва, жительки м. Черкаси.
- 25 – 90 років ДП «Черкаський консервний комбінат» (1936).
- 28 – 75 років від дня народження Олександра Степановича Туренка (1951), живописця, жителя м. Черкаси.
- 28 – 80 років від дня народження Михайла Федотовича Слабошпицького (1946–2021), письменника, літературознавця, уродженця с. Мар'янівка Шполянської міської громади Звенигородського району.
- 29 – 65 років від дня народження Валерія Михайловича Кикотя (1961), поета й перекладача, жителя м. Черкаси.

Серпень

- 2 – 100 років від дня народження Марії Романівни Козел-Чорної (1926–2011), вишивальниці, заслуженої майстрині народної творчості, уродженки с. Веселий Кут Лип'янської сільської громади Звенигородського району.
- 4 – 125 років від дня народження Івана Омеляновича Поваженка (1901–1991), доктора ветеринарних наук, заслуженого діяча науки УРСР, уродженця с. Боярка Лисянської селищної громади Звенигородського району.
- 4 – 165 років від дня народження Трохима Аврамовича Зінківського (1861–1891), вченого, письменника, літературознавця, громадського діяча, який проживав у містах Сміла, Шпола та Черкаси.

- 4–22 – 85 років із часу героїчної оборони Черкаського плацдарму (1941).
- 8 – 105 років від дня народження Івана Агафоновича Сажієнка (1921–2004), педагога, краєзнавця, уродженця с. Кузьмина Гребля Христинівської міської громади Уманського району.
- 10 – 210 років від дня народження Лаврентія Івановича Похилевича (1816–1893), краєзнавця, автора книги «Сказания о населённых местностях Киевской губернии». Праця вміщує відомості про населені пункти Правобережної Черкащини.
- 11 – 80 років від дня народження Олександра Йосиповича Мельника (1946), контрабасиста, педагога, заслуженого артиста України, уродженця с. Завадівка Селищенської сільської громади Звенигородського району.
- 12 – 75 років від дня народження Анатолія Леонідовича Слободяника (1951–2022), журналіста, фотографа, поета, почесного громадянина с-ща Маньківка Маньківської селищної громади Уманського району.
- 18 – 95 років від дня народження Якова Власовича Гончарука (1931–2000), письменника, уродженця с. Коритня Монастирищенської міської громади Уманського району.
- 18 – 85 років від дня народження Валерія Івановича Волкова (1941), композитора, заслуженого працівника культури України, почесного громадянина м. Кам'янка Кам'янської міської громади Черкаського району.
- 19 – 125 років від дня народження Марії Олександрівни Галич (1901–1974), письменниці, уродженки с. Мокра Калигірка Мокрокалигірської сільської громади Звенигородського району.

- 19 – 155 років від дня народження Андрія Павловича Шелухіна (1871–1931), педагога, музейника, архівіста, уродженця с. Деньги Золотоніської міської громади Золотоніського району.
- 20 – 30 років із часу створення гідрологічного заказника загальнодержавного значення «Шуляцьке болото» (1996). Розташований поблизу с-ща Адамівка (підпорядковано селу Шуляки), що в Жашківській міській громаді Уманського району.
- 23 – 105 років від дня народження Якова Ароновича Костюківського (1921–2011), письменника, сценариста, уродженця м. Золотоноша Золотоніської міської громади Золотоніського району.
- 26 – 70 років від дня народження Володимира Борисовича Ракшанова (1956), письменника, уродженця с. Мехедівка Зорівської сільської громади Золотоніського району.

Вересень

- 230 років із часу створення дендрологічного парку «Софіївка» в м. Умань (1796).
- 2 – 135 років від дня народження Павла Петровича Филиповича (псевдонім П. Зорев, 1891–1937) поета, літературознавця, перекладача, уродженця с. Кайтанівка Калинопільської селищної громади Звенигородського району.
- 3 – 80 років від дня народження Тетяни Олександрівни Шадріної (1946), заслуженої журналістки України, колишньої генеральної директорки Черкаської телерадіокомпанії «Ільдана».

- 4 – 60 років краєзнавчому музею Петра та Семена Гулаків-Артемовських у м. Городище Городищенської міської громади Черкаського району (1966).
- 5 – 75 років від дня народження Олени Гордіївни Кугай (1951), поетеси, уродженки с. Майданецьке Тальнівської міської громади Звенигородського району.
- 6 – 95 років від дня народження Якова Михайловича Брюховецького (1931–2006), заслуженого майстра народної творчості України, колишнього жителя с. Голоківка Медведівської сільської громади Черкаського району.
- 9 – 80 років від дня народження Анатолія Юзефовича Чабана (1946), доктора історичних наук, академіка, члена правління Черкаської обласної організації Національної спілки краєзнавців України.
- 9 – 35 років із часу виходу в ефір першої на Черкащині приватної телекомпанії «ВІККА» (1991).
- 12 – 100 років від дня народження Якова Івановича Івашкевича (1926–2014), поета, журналіста, уродженця с. Пальчик Калинопільської селищної громади Звенигородського району.
- 12 – 325 років від дня народження Симеона Федоровича Тодорського (архієпископ Симон, 1701–1754), проповідника, вченого-лінгвіста, викладача Києво-Могилянської академії, уродженця м. Золотоноша Золотоніської міської громади Золотоніського району.
- 13 – 50 років від дня народження Валентина Миколайовича Лазуренка (1976), історика, педагога, почесного краєзнавця України, доктора історичних наук, професора, проректора з гуманітарно-виховних питань Черкаського державного технологічного університету, заслуженого працівника освіти України, академіка Національної академії наук вищої освіти України, голови Черкаської

обласної організації Національної спілки краєзнавців України, жителя м. Черкаси Черкаської міської громади Черкаського району.

- 14 – 105 років від дня народження Івана Івановича Лисенка (1921–1997), художника, заслуженого майстра народної творчості України, уродженця с. Золотоношка Драбівської селищної громади Золотоніського району.
- 15 – 105 років від дня народження Сергія Миколайовича Лисенка (1921–1982), живописця, уродженця м. Городище Городищенської міської громади Черкаської області.
- 16 – 100 років від дня народження Федора Петровича Мартиненка (1926), біохіміка, доктора медичних наук, уродженця с. Нечаєве Лип'янської сільської громади Звенигородського району.
- 17 – 105 років від дня народження Софії Остапівни Гоменюк-Мельник (1921–2001), художниці, майстрині декоративного розпису, уродженки с. Родниківка Паланської сільської громади Уманського району.
- 18 – 115 років від дня народження Федора Олексійовича Мицика (1911–1941), журналіста, письменника, уродженця с. Вишнопіль Тальнівської міської громади Звенигородського району.
- 23 – 75 років від дня народження Сергія Івановича Гречухи (1951–2017), краєзнавця, уродженця с. Мошни Мошнівської сільської громади Черкаського району.
- 24 – 130 років від дня народження Івана Наумовича Дубового (1896–1938), військового діяча, уродженця с. Чмирівка Чигиринської міської громади Черкаського району. Був репресований і розстріляний.
- 24 – 170 років від дня народження Людовика Севериновича Варинського (1856–1889), публіциста, громадського

діяча Польщі, уродженця с. Мартинівка Степанецької сільської громади Черкаського району.

- 24 – 100 років від дня народження Олександра Петровича Коломійця (1926–2012), вченого-агронома, доктора сільськогосподарських наук, уродженця с-ща Верхнячка Христинівської міської громади Уманського району.
- 26 – 125 років від дня народження Семена Дмитровича Складенка (1901–1962), прозаїка, перекладача, уродженця с. Прохорівка Ліпльавської сільської громади Черкаського району.
- 28 – 105 років від дня народження Василя Федоровича Лисенка (1921–1993), прозаїка, драматурга, кандидата філологічних наук, уродженця с. Залізничка Єрківської селищної громади Звенигородського району.
- 29 – 160 років від дня народження Михайла Сергійовича Грушевського (1866–1934), історика, державного і політичного діяча, рід якого походив із Чигиринщини. Вчений багато своїх розвідок присвятив історії Черкащини.

Жовтень

- 1 – 135 років ВСП «Городищенський коледж Уманського національного університету садівництва» (1891).
- 2 – 125 років Публічній бібліотеці Корсунь-Шевченківської міської ради (1901).
- 6 – 75 років від дня народження Сергія Петровича Левкова (1951), фахівця в галузі автоматизованих систем керування, доктора технічних наук, уродженця м. Умань Уманської міської громади Уманського району.
- 6 – 75 років від дня народження Івана Артемовича Нерубайського (1951), журналіста, педагога, крає-

знавця, поета, уродженця с. Глибочок Тальнівської міської громади Звенигородського району.

- 8 – 110 років від дня народження Олекси Васильвича Булавицького (1916–2001), живописця, уродженця м. Умань Уманської міської громади Уманського району.
- 8 – 155 років від дня народження Івана Максимовича Піддубного (1871–1949), професійного борця, заслуженого майстра спорту, уродженця с. Красенівка Чорнобаївської селищної громади Золотоніського району.
- 12 – 85 років від дня народження Миколи Панасовича Воробйова (1941), поета, художника, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, уродженця с. Мельниківка Ротмістрівської сільської громади Черкаського району.
- 12 – 65 років від дня народження Андрія Ігоровича Жили (1961), заслуженого артиста України, колишнього актора Черкаського академічного обласного музично-драматичного театру.
- 14 – 80 років від дня народження Івана Пилиповича Клименка (1946–2010), народного артиста України, колишнього актора Черкаського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка.
- 14 – 100 років від дня народження Івана Олександровича Холоменюка (1926–2008), живописця, заслуженого діяча мистецтв України, народного художника України, уродженця с. Мизинівка Водяницької сільської громади Звенигородського району.
- 15 – 105 років від дня народження Дмитра Омеляновича Луценка (1921–1989), поета-пісняра, творчість якого пов'язана з Черкащиною.

- 18 – 125 років від дня народження Івана Тимофійовича Коханського (1901–1941), прозаїка, поета, уродженця с. Вишнопіль Тальнівської міської громади Звенигородського району.
- 18 – 85 років від дня народження Василя Тимофійовича Маляренка (1941), заслуженого юриста України, академіка УАН, уродженця с. Вікторівка Маньківської селищної громади Уманського району.
- 18 – 100 років від дня народження Федора Петровича Людного (1926–2019), журналіста, педагога, краєзнавця, почесного громадянина м. Кам'янка Кам'янської міської громади Черкаського району.*
- 18 – 150 років від дня народження Сергія Олександровича Єфремова (1876–1939), літературознавця, громадсько-політичного діяча, уродженця с. Пальчик Катеринопільської селищної громади Звенигородського району.
- 19 – 120 років від дня народження Сергія Іларіоновича Воскрекасенка (1906–1979), письменника-гумориста, уродженця с. Лазірці Бобрицької сільської громади Черкаського району.
- 19 – 165 років від дня народження Дмитра Івановича Богдасівського (с. Василь, 1861–1933), архієпископа, доктора богослов'я, єпископа Канівського. Був репресований.
- 20 – 95 років від дня народження Леоніда Андрійовича Завальнюка (1931–2010), письменника, сценариста, художника, уродженця м. Умань Уманської міської громади Уманського району.
- 20 – 140 років від дня народження Якова Михайловича Водяного (1886–1940), військового й політичного діяча, отамана повстанського загону в Холодному Яру в 1921 році, уродженця м. Сміла Смілянської міської громади Черкаського району.*

- 21 – 100 років від дня народження Володимира Логвиновича Рвачова (1926–2005), математика, уродженця м. Чигирин Чигиринської міської громади Черкаського району.
- 21 – 170 років від дня народження Якова Степановича Калішевського (1856–1923), хорового диригента, співака, уродженця м. Чигирин Чигиринської міської громади Черкаського району.
- 27 – 120 років від дня народження Миколи Степановича Загорського (1906–1960), вченого, фахівця в галузі металургії, уродженця с. Пединівка Шевченківської сільської громади Звенигородського району.
- 27 – 95 років від дня народження Володимира Івановича Махненка (1931–2013), фахівця в галузі зварювання, доктора технічних наук, уродженця м. Черкаси.
- 30 – 65 років від дня народження Олександра Петровича Щербатюка (1961), журналіста, краєзнавця, уродженця с. Кам'яний Бід Бужанської сільської громади Звенигородського району.
- 30 – 115 років від дня народження Надії Сергіївни Березної (1911–1987), заслуженої артистки України, уродженки м. Сміла Смілянської міської громади Черкаського району.

Листопад

- 1 – 70 років від дня народження Любові Володимирівни Скобель (1956–2020), заслуженої артистки України, актриси Черкаського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка.
- 1 – 255 років від дня народження Дмитра Петровича Неверовського (1771–1813), військового діяча, полко-

водця франко-російської війни 1812 року, уродженця с. Прохорівка Ліплявської сільської громади Черкаського району.

- 2 – 80 років від дня народження Олесандра Миколайовича Харченка (1946), народного артиста України, співака, уродженця с. Шендерівка Стеблівської селищної громади Звенигородського району.
- 4 – 225 років від дня народження Северина Гоцинського (1801–1876), польського письменника, автора поеми «Канівський замок», який жив і навчався в м. Умань Уманської міської громади Уманського району.
- 7 – 125 років від дня народження Дмитра Филімоновича Красицького (1901–1989), письменника-шевченкознавця, уродженця с. Зелена Діброва Вільшанської селищної громади Звенигородського району.*
- 8 – 140 років від дня народження Марії Гаврилівни Ростовської-Ковалевської (1886–1974), оперної співачки, уродженки с. Пастирське Тернівської сільської громади Черкаського району.
- 9 – 90 років від дня народження Віталія Михайловича Каміра (1936–2014), гірничого інженера-шахтобудівника, доктора технічних наук, професора, уродженця м. Черкаси.
- 10 – 90 років від дня народження Андрія Петровича Гончара (1936), народного артиста України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, уродженця с. Деньги Золотоніської міської громади Золотоніського району.
- 10 – 65 років від дня народження Володимира Івановича Курила (1961), правознавця, доктора юридичних наук, професора, уродженця с. Яблунів Канівської міської громади Черкаського району.

- 10 – 235 років із часу надання м. Черкаси Магдебурського права (1791).
- 11 – 80 років від дня народження Івана Григоровича Козленка (1946), заслуженого працівника культури України, колишнього генерального директора КП «Черкаси-облкіно».
- 12 – 75 років від дня народження Володимира Георгійовича Каплуненка (1951), вченого в галузі нанотехнологій, уродженця м. Сміла Смілянської міської громади Черкаського району.
- 16 – 65 років від дня народження Юрія Васильовича Мариненка (1961), літературознавця, доктора філологічних наук, уродженця с. Ситники Корсунь-Шевченківської міської громади Черкаського району.
- 16 – 115 років від дня народження Михайла Павловича Масла (1911–1996), краєзнавця, майстра з художньої обробки каменю, уродженця с. Квітки Селищенської сільської громади Звенигородського району.
- 21 – 155 років від дня народження Михайла Андрійовича Левитського (1871–1942), лікаря-офтальмолога, хірурга, доктора медицини, уродженця м. Городище Городищенської міської громади Черкаського району.
- 21 – 100 років від дня народження Петра Дмитровича Козіна (1926–2013), заслуженого художника України, колишнього жителя м. Черкас.*
- 26 – 110 років від дня народження Миколи Щербака (Мишалов Микола Іванович, 1916–2010), поета, літературознавця, уродженця с. Топильна Шполянської міської громади Звенигородського району.
- 27 – 105 років від дня народження Віктора Павловича Маєвського (1921–1999), заслуженого артиста України,

колишнього актора Черкаського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка.

- 28 – 75 років від дня народження Олександра Михайловича Завальнюка (1951), історика, краєзнавця, доктора історичних наук, уродженця м. Сміла Смілянської міської громади Черкаського району.
- 28 – 105-ті роковини від початку масового штучного голоду 1921–1923 років в Україні.
- 28 – 80-ті роковини від початку масового штучного голоду 1946-1947 років в Україні.

Грудень

- 435 років із початку першого великого Національного визвольного повстання проти польського панування в Україні під керівництвом Криштофа Косинського (1591–1593). К. Косинський загинув у травні 1593 р. під час облоги Черкаського замку.
- 1 – 70 років від дня народження Пилипа Сергійовича Юрика (1956), поета-гумориста, фольклориста, перекладача, лауреата літературних премій, уродженця с. Баландине Кам'янської міської громади Черкаського району.
- 1 – 150 років від дня народження Клари Ісааківни Брун (1876–1959), співачки, уродженки м. Сміла Смілянської міської громади Черкаського району.
- 2 – 140 років від дня народження Андрія Олександровича Загородського (1886–1948), філолога, педагога, уродженця с. Зеленьків Тальнівської міської громади Звенигородського району.

- 4 – 70 років від дня народження Івана Васильовича Карпенка (1956), вченого, філософа, уродженця с. Нехайки Драбівської селищної громади Золотоніського району.
- 4 – 120 років від дня народження Марії Флоріанівни Макаревич (1906–1989), ботанікині, доктора біологічних наук, уродженки с. Мошни Мошнівської сільської громади Черкаського району.
- 8 – 75 років від дня народження Миколи Яковича Шамрая (1951), письменника, уродженця с. Згар Золотоніської міської громади Золотоніського району.
- 8 – 85 років від дня народження Людмили Василівни Паниченко (1941), поетеси, уродженки м. Чигирин Чигиринської міської громади Черкаського району.
- 9 – 75 років від дня народження Валерія Павловича Калини (1951), заслуженого лікаря України, колишнього завідувача хірургічного відділення Золотоніської ЦРЛ Золотоніського району.
- 11 – 65 років від дня народження Сергія Віллевича Ридванецького (1961), художника, жителя м. Черкаси.
- 12 – 105 років від дня народження Андрія Пахомовича Могили (1921–1991), перекладача й мовознавця, кандидата філологічних наук, уродженця с. Чичиркозівка Багачевської міської громади Звенигородського району.
- 12 – 65 років від дня народження Лідії Іванівни Зайнчківської (1961), народної артистки України, бандуристки, жительки м. Черкаси.
- 13 – 80 років від дня народження учасників співочого дуету «А ми удвох...» братів Андрія Григоровича та Василя Григоровича Томіленків (1946), заслужених артистів

України, уродженців с. Сухини Селищенської сільської громади Звенигородського району.

- 19 – 105 років від дня народження Марії Михайлівни Мельниченко (1921–1997), журналістки, краєзнавиці, колишньої жительки м. Умань Уманської міської громади Уманського району.
- 19 – 125 років від дня народження Миколи Федотовича Дібровенка (1901–1988), театрознавця, кандидата мистецтвознавства, уродженця с. Кавунівка Лип'янської сільської громади Звенигородського району.
- 19 – 135 років від дня народження Антіна Івановича Лук'яненка (1891–1974), лікаря-психіатра, громадського діяча, уродженця с. Велика Бурімка Чорнобаївської селищної громади Золотоніського району.
- 20 – 65 років від дня народження Тетяни Гаврилівни Дубовець (1961), майстрині народної творчості, жительки м. Черкаси.
- 21 – 150 років залізничній станції ім. Т. Г. Шевченка (1876), м. Сміла Смілянської міської громади Черкаського району.
- 21 – 165 років від дня народження Євгена Харлампійовича Чикаленка (1861–1929), громадського діяча, публіциста, видавця, мецената, який тривалий час мешкав у с. Кононівка Шрамківської сільської громади Золотоніського району.
- 23 – 100 років від дня народження Миколи Григоровича Іщенка (1926–2013), письменника, уродженця с. Лузанівка Кам'янської міської громади Черкаського району.*
- 23 – 110 років від дня народження Олександра Васильовича Тканка (1916–2006), ректора Черкаського педагогічного інституту в 1953–1979 рр., колишнього жителя м. Черкаси.

- 25 – 100 років від дня народження Володимира Тарасовича Толока (1926–2012), вченого-фізика, заслуженого діяча науки і техніки України, члена-кореспондента НАН України, уродженця м. Умань Уманської міської громади Уманського району.
- 27 – 95 років від дня народження Альберта Степановича Недосеко (1931–2020) художника, колишнього жителя м. Черкаси.
- 27 – 125 років від дня народження Василя Кіндратовича Стеценка (1901–1971), графіка, уродженця с. Козацьке Звенигородської міської громади Звенигородського району.
- 28 – 165 років від дня народження Наталії Григорівни Яшвіль (1861–1939), художниці, церковної і культурної діячки, меценатки, яка відродила старовинні кустарні промисли – розписну кераміку й вишивку, колишньої жительки с. Сунки Березняківської сільської громади Черкаського району.
- 29 – 135 років від дня народження Володимира Левковича Симиценка (1891–1938), вченого-садівника, сина й учня Л. П. Симиценка, уродженця с. Мліїв Мліївської сільської громади Черкаського району.

12 лютого
130 років від дня народження
художниці
Оксани Трохимівни Павленко
(12.02.1896–23.04.1991)

*Я дуже, дуже багато працювала,
і я щаслива.*
О. Павленко

Оксана Павленко – одна з тих, хто прийшов у мистецтво від землі, із народних глибин. Її роботи єднують із нашим минулим, передусім із традиціями українського фрескового стінопису.

Ім'я Оксани Трохимівни добре відоме тим, кого цікавить історія монументального малярства. Більше як пів століття присвятила вона цьому виду мистецтва. Однак робота в архітектурі – не єдина галузь прояву творчих сил і таланту художниці. Із не меншою наполегливістю і постійністю вона працювала як графік.

Життя Оксани Павленко – це історія талановитої особистості, яка визріла під час буремної пори. Вона народилася 12 лютого 1896 р. у с. Валява, тепер село Городищенської міської громади Черкаського району Черкаської області, у великій селянській родині. Навчалася в сільській школі, потім закінчила Черкаську жіночу гімназію. Із 1914 по 1917 р. здобувала освіту в Київській художній школі у Фотія Красицького. Навчалася в майстерні Федора Кричевського, потім у 1918 р. перейшла до Михайла Бойчука. То були важкі часи: війна, голод, матеріальні нестатки та хвороби.

Керівник монументальної майстерні, в якій навчалася Оксана Трохимівна, мав чітку систему викладання: професор Михайло Бойчук вчив не по-старому, а «по-старовинному», опираючись на майстрів Середньовіччя та Відродження. Михайло Львович казав, що потрібно виховувати в собі вміння бачити навколишній світ, що є прекрасне. Художник повинен дивитися очима допитливого дослідника. Одна з найважливіших рис школи – досконале знання «бойчукістами» техніки й технології фрескового живопису та яєчної темпері як підготовчого ступеня до оволодіння фрескою.

Уже в перший рік навчання в майстерні, 1918 р., в Оксани Трохимівни з'являється твір «Дівчина в бурнусі» – картина зрілого майстра, позначена достеменними рисами високого стилю.

1922 р. Оксана Павленко закінчує Академію мистецтв і їде до Межигір'я, поблизу Києва. Тут вона стає спочатку викладачем, а потім деканом Межигірського керамічного технікуму. Керамічні вироби і твори її учнів експонували на виставках у Києві, Москві, Празі, Берліні, Венеції, Парижі. Роботи засвідчують про зростання та розвиток Оксани Трохимівни як митця. Виконана згідно з правилами іконопису «Марійка» 1922 р., за спогадами самої О. Павленко, є вправою у вивченні техніки яєчної темпері. Творчо стилізований під ікону портрет дівчини-підлітка, послушниці Межигірського монастиря, вражає не за роками дорослим виразом очей. «Марійка» розпочинає галерею портретів межигірців 1922–1927 рр. У них художниця відтворює образи людей, які її оточують, своїх близьких та колег.

Творчість Оксани Трохимівни широка за діапазоном: працювала у станкових формах живопису, графіки, плакатів тощо. У червні 1989 р. в Українському фонді культури відбулася персональна виставка творів майстрині, на якій було представлено 300 робіт. Майже всіх їх замовили музеї України. Є її роботи і у фондах Черкаського художнього музею, зокрема цього періоду: «Маруся Пасько», «Ільок», «В. Седляр».

Творча уява молододі художниці будила, кликала до праці вічна тема материнства. Оксана Павленко стає невтомним шукачем довершеного розкриття теми, виразності та глибини образу у творах «Мати» (1920), «Петрівчанська мадонна» (1927), «Додому. Нові Петрівці» (1928), «Селянка з дівчиною» (1920–1927 рр.) та багато інших.

Мисткиня була добре обізнана з життям тодішнього села, виконуючи обов'язки члена сільради Нових Петрівців, мала дружні стосунки із жінками. Цим пояснюється широка тематика творів межигірського періоду.

Оксана Трохимівна дуже любила поезію Т. Г. Шевченка і зверталася до образів «Кобзаря». Разом із М. Бойчуком розписала фойє харківського Червонозаводського театру. Зробила внесок і в розпис Будинку Уряду Киргизії.

У 50–70-х роках масштабність монументального бачення у творах художниці змінюється камерним сприйняттям дійсності. В її

графіці велике місце займає натюрморт. У цих творах відкрито проступає властива для Павленко любов до квітів, вміння бачити й цінувати прекрасне на землі.

Шість десятиків років працювала Оксана Павленко. Її художня спадщина значна. Вагома частина творів знаходиться в Національному художньому музеї України, Центральному державному архіві-музеї літератури й мистецтва, Запорізькому та Черкаському художніх музеях.

Формування колекції в Черкаському музеї розпочала в 1987 р. Н. М. Клименко, яка закупила 19 робіт особисто в Оксани Павленко. 1991 р. Дирекція виставок Міністерства культури України та Український фонд культури передали 83 роботи художниці з персональної виставки, яка проходила в Києві в 1989 р.

Колекція складається з 99 графічних робіт та 3 фресок 1920–1970-х років. Основа – твори 20–30-х років ХХ століття, бойчуківського періоду, найбільш цікавого в її житті. Це переважно ескізи, начерки, фрагменти фресок, ескізи орнаментів, за якими можна реконструювати не тільки життя художниці, а й буття її покоління. Саме в цих творах появився дар митця синтетичного сприйняття дійсності, монументаліста.

Померла художниця 21 квітня 1991 р. без звань, титулів і регалій.

ЛІТЕРАТУРА

Соколюк, Л. Графіка Оксани Павленко // Соколюк Л. Графіка Бойчуківців. – Харків, 2002. – С. 173–191.

Горбачов, Д. Оксана Павленко // Горбачов Д. О. Авангард: укр. художники першої третини ХХ ст. – Київ, 2016. – С. 228–233.

Череватенко, Л. «Промовте – життя моє – і стримайте сльози...» : [спогади О. Павленко] / Л. Череватенко // Наука і культура. Україна : щорічник. – Київ, 1987. – Вип. 21. – С. 360–384 : іл., портр.

Охмакевич, Н. «Образи часу Оксани Павленко» : [з персон. вист. художниці] / Н. Охмакевич // Література Україна. – 1988. – 4 серп. (№ 31). – С. 5.

Клименко, Н. Спомин про Оксану Павленко / Н. Клименко // Образотворче мистецтво. – 2002. – №1. – С. 22.

Кравченко, Я. Ті, що знали Михайла Бойчука : [з листів О. Павленко] / Я. Кравченко // Образотворче мистецтво. – 2003. – № 4. – С. 20–22.

Плюхіна, О. Традиції бойчукізму у творчості Оксани Павленко / О. О. Плюхіна // Музейний альманах: ст., нариси, есе. – Черкаси, 2011. – Вип. 2. – С. 49–52.

Чос, В. Дівчина з Валяви створила герб Киргизії / Володимир Чос // Вісник Городищини. – 2018. – 7 груд. (№ 49). – С. 5.

**10–22 травня
165 років із часу
смерті
Т. Г. Шевченка
й
перепоховання
його на Чернечій горі
в м. Канів**

*Уволили твою волю
Українські діти.
На Чернечу несуть гору,
Де ти хотів жити...*

М. Максимович, «На похорон
Т. Г. Шевченка під Каневом»

У кожного народу є своя Свята гора, духовна вершина, до якої йдуть, щоб очиститися, сповідатися, попросити благословення. Українці їдуть до Канева, до Чернечої гори, до могили славного земляка, незрівнянного поета, талановитого художника – Тараса Шевченка.

Чернеча гора – чарівна й неповторна, овіяна історичними легендами та освячена невмирущим духом українського козацтва, яке зберегло й передало крізь віки найцінніший скарб нашого народу – любов до України. Таку назву їй дали самі люди на честь ченців, які будували на ній свої келії. Тут, серед степу широкого, на високій мальовничій горі, що потопає в зелені парків і садів, поховали великого сина українського народу Тараса Шевченка. Поет полум'яно любив чарівну українську природу, могутнього Дніпра-Славути. Описом головної річки України він розпочав свій безсмертний «Кобзар».

Тарас Григорович дуже хотів назавжди оселитися біля Канева. Але тривалі роки заслання не дали йому можливості здійснити цю мрію. Солдатська служба в далеких оренбурзьких степах підірвала здоров'я поета. 9 березня 1861 року, у день народження Тараса Шевченка, до нього прийшли кілька друзів. Вони вітали, бажали одужання. Шевченко ж, дякуючи відповідав:

«Ото якби додому, там би я, може, одужав. Дасть Бог – на весні вирушу...». Не судилося...

10 березня 1861 р. його життя передчасно обірвалося. Друзі почали збір коштів на поховання в Петербурзі та перевезення праху поета в Україну за його «Заповітом». Спочатку Тараса Григоровича поховали на Смоленському цвинтарі. На тому місці, на якому він не раз сидів у задумі з альбомом у руці, навіть змалював «Куток Смоленського кладовища в Петербурзі». Саме тут виросла перша Шевченкова могила.

П'ятдесят вісім днів знаходився прах Т. Г. Шевченка в Петербурзі. Проте друзі, пам'ятаючи його «Заповіт», домоглися перевезення домовини з тілом Кобзаря в Україну. Дозвіл на це було отримано у травні 1861 р. Уже сформовану домовину помістили у свинцеву, а її – у дерев'яну, оббиту по краях металом. Доки діставалися вокзалу, ще двічі відбувалися громадські панахиди. Коли петербуржці дізнавалися, хто вирушає в останню путь, кожен намагався доторкнутися до червоної китайки, якою, за козацьким звичаєм, накрив домовину Пантелеймон Куліш. Вірні товариші поета – Олександр Лазаревський та Григорій Честахівський – доправили тіло Тараса до Києва. 20 травня пароплав «Кременчук» залишив Київ, і могутній Дніпро поніс поета на своїх хвилях до древнього Канева, до місця вічного спочинку. Тієї весни Дніпро особливо широко розлився і підступив аж до підніжжя пагорбів. Пароплав не зміг причалити до самого берега. Труну поставили на мари й понесли понад Дніпром, через потік Дунаєць, а далі вгору містом, аж до древнього Успенського собору, де домовина знаходилася дві доби. За свідченням Честахівського, її дбайливо винесли, «поставивши на козацький віз, накрили червоною китайкою..., а віз повіз люд хрещений, як діти свого батька, що повернувся з далекого краю до свого дому...». Спершу труну везли чоловіки. Та за давнім українським звичаєм, «парубка повинні проводити в останню путь дівчата...».

22 травня 1861 р. навіки у своє лоно прийме рідна земля вірного сина. І цей останній шлях поета до місця вічного спочинку – до Чернечої гори, яку згодом прочани нарекли Тарасовою, стане його дорогою у Вічність. Над Чернечою горою пролунала «Вічная пам'ять».

*...тихенько
Україна плаче...
Поховали дух великий
І серце гаряче;
Поховала наша мати
Найкращого сина, –
«Вічну пам'ять» заспівала
Уся Україна...*

В. Кулик «На смерть Шевченка»

Після перепоховання Кобзаря на Чернечій горі художник Григорій Честахівський разом із жителями навколишніх сіл вирішили насипати високу козацьку могилу. На кургані встановили чотириметровий дубовий хрест. Спочатку могила була задернована, а пізніше обкладена камінням. Із тієї високої гори ніби линуць над Дніпром пророчі слова «Заповіту»:

*Як умру, то поховайте
Мене на могилі
Серед степу широкого
На Вкраїні милій...*

У 1884 р. могилу Кобзаря увінчав чавунний пам'ятник-хрест за проектом академіка архітектури Віктора Сичугова. Замовником виступив Василь Тарновський, приятель Тараса Шевченка та палкий шанувальник його таланту. Висота хреста – 6,5 метрів. Дуже виразно передано ажурну геометричну орнаmentaцію верхньої частини пам'ятника з написом унизу: «Шевченко». У 1923 р. хрест на могилі поета було замінено на пам'ятник-погруддя. Виготовили його за проектом скульптора Каленя Терещенка, який створив і три власні барельєфи до пам'ятника: «Тарас в науці у дяка», «В казематі», «Перебендя».

*І оживу,
І думу вольную на волю
Із домовини воззову.*

Т. Шевченко «Марку Вовчку»

Величний пам'ятник Тарасу Шевченку на його могилі, створений скульптором Матвієм Манізером та архітектором Євгеном Левінсоном, було відкрито 18 червня 1939 р. Його висота з двоюрисною могилою – 17,5 метрів. На пілоні з темно-сірого граніту встановлена бронзова постать Т. Г. Шевченка, біля підніжжя –

могильна плита з чорного лабрадориту із синіми вічками. Могила має овальну форму й покрита дерном.

Із часу поховання Тараса Шевченка на Чернечій горі прочани піднімалися до Величної могили лише дикою стрімкою стежкою. Серед них були видатні діячі української та світової культури. На початку XX століття на Чернечу гору було покладено сходун, зроблений із дошок та поручня з одного боку. Лише 1917 р. побудували перші дерев'яні східці. У 1977 р. відкриті монументальні гранітні сходи з металевими ажурними поручнями, стилізованими під український орнамент (архітектори Анатолій Мошенський та Олег Добродієв). 342 сходинки ведуть на Тарасову гору.

І на гору Чернечу

Нас дороги ведуть...

Ю. Рибчинський «Шлях до Тараса»

Після поховання Тараса Шевченка на Чернечій горі його могила поступово стала об'єктом всенародної пошани й опіки. 20 серпня 1925 р. Тарасову гору площею 4 десятини оголошено Державним Заповідником. У 1989 р. його першим в Україні удостоєно статусу «Національний». Щороку 22 травня, у день перепоховання, до могили Кобзаря з різних куточків України та світу приїжджають шанувальники Пророка, поціновувачі його безсмертного таланту. Чернеча гора над Дніпром щораз нагадує нам, українцям, про цю заповідану Шевченком дорогу – дорогу Добра, дорогу Любові до Батьківщини, дорогу вільної України!

Свою Україну Любїть,

Любїть її... Во врем'я люте,

В останню, тяжку минуту

За неї Господа молїть!

Т. Шевченко «Чигрине, Чигрине...»

Література

Тарахан-Береза, 3. Чернеча гора, стародавній канівський монастир та Тарас Шевченко / Зінаїда Тарахан-Береза // Святина : наук.- іст. літопис Тарасової гори – Київ : Родовід, 1988. – С. 371–378. : іл.

Останнім шляхом Кобзаря: присвяч. 130-річчю перенесення тіла Великого Кобзаря на Батьківщину / упоряд. М. Л. Новицький. – Київ : Український літопис, 1994. – 280 с.

Брижицька, С. Подія на Чернечій і долі людей: про заміну чавунного хреста на могилі Тараса Шевченка / Світлана Брижицька. – Київ : КОРВІН ПРЕС, 2004. – 31 с.

Жадько, В. Вічний шлях в Україну: в домовині / Віктор Жадько, Раймундас Лопата // Ідемо за Шевченком. – Київ, 2012. – С. 242–261.

Жулинський, М. Його благословила доля славою святою: до 150-річчя від дня перепоховання Тараса Шевченка // Жулинський М. Шевченко: повернення в «нашу Україну» – Київ. : [б. з.], 2014. – 62 с.

Жадько, В. Шевченкіана для освітян «Вікопомний шлях»: наук.-попул. вид. / Віктор Жадько. – Житомир : Рута, 2021. – 112 с.: іл.

Гальченко, С. «І Дніпро, і кручі»...: до 140 річчя перепоховання Тараса Шевченка [на Чернечій горі в Каневі] // Українська культура . – 2001. – № 4/5. – С. 24–25.

Юхно, Б. Довга дорога додому / Борис Юхно // Місто. – 2010. – 23 черв. – (№ 26). – С. 7.

Мельниченко, В. Григорій Честахівський: «Як везли Кобзаря, то люду приставало все більше, все більше й більше» / Володимир Мельниченко // Слово Просвіти. – 2021. – 12 трав. (число 17/18). – С. 12–13.

Коваленко, В. Духовна місія повернення Тараса Шевченка в Україну / Валентина Коваленко // Чернеча Гора. – 2021. – № 1/2 (31/32). – С. 1.

Перепоховання у Каневі // Чернеча Гора. – 2021. – № 1/2 (31/32). – С. 3.

Як хоронили Шевченка // Чернеча Гора. – 2021. – № 1/2 (31/32). – С. 2–3.

Мельниченко, В. Як Григорій Честахівський виконав Шевченків заповіт // Українська літературна газета. – 2023. – Трав. (№ 5). – С. 1, 6–7.

**17 липня
70 років від дня народження
політика, державного діяча,
колишнього голови
Конституційної комісії (1998)
М. Д. Сироти
(17.07.1956–25.08.2008)**

Михайло Сирота ввійшов в історію українського парламентаризму як політик нової формації, який поєднував високу фахову компетентність з особистими моральними принципами справедливості й толерантності.

Народився Михайло Дмитрович 17 липня 1956 р. у м. Черкаси в родині науковців. Значна частина його життя пов'язана з Черкаським інженерно-технологічним інститутом (нині – Черкаський державний технологічний університет). Тут він навчався і працював, пройшовши всі щаблі росту від викладача до проректора з навчальної роботи.

Як політик Михайло Сирота сформувався в середині 1990-х років, коли вперше погодився балотуватися до Верховної Ради. Відкрита позиція і чесні методи політичної боротьби привели до перемоги: за Михайла Сироту проголосували більше 31 тисячі черкасців, які й обрали його народним депутатом України по 418 виборчому округу.

У 1996 р. він став керівником Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з доопрацювання та прийняття проєкту Конституції України. У заключний драматичний період прийняття Основного Закону 15 годин 20 хвилин простояв за трибуною Верховної Ради, відстоюючи нову Конституцію України. Після цього багато людей почали називати його «батьком» української Конституції.

У 1997 р. Михайло Сирота в межах загальнонаціонального конкурсу «Людина року» був визнаний кращим парламентарем. За активну роботу у Верховній Раді нагороджений орденами «За заслуги» III ступеня (1996) та II ступеня (1999), за активну участь у

розбудові демократичного суспільства – орденом Святого Володимира II ступеня (1998) та орденом Архистратига Михайла (2000).

Михайло Дмитрович – автор більш як 30 наукових праць, навчального посібника, монографії, почесний магістр права.

Загинув 25 серпня 2008 р. унаслідок дорожньо-транспортної пригоди поблизу міста Узин. Михайло Сирота похований на Байковому кладовищі у м. Київ. Прожив лише 52 роки.

24 червня 2011 р. у фое навчального корпусу № 3 Черкаського державного технологічного університету відбулося урочисте відкриття пам'ятної дошки з барельєфним зображенням портрета Михайла Сироти.

27 червня 2017 р. на площі Знань ЧДТУ було урочисто відкрито пам'ятний знак М. Д. Сироті. Його скульпторами є народний художник України І. В. Фізер та В. Г. Крючков, архітектором – С. М. Фурсенко.

Михайло Сирота пішов у Вічність, залишивши по собі пам'ять в історії утвердження незалежності України.

Література

Праці М. Д. Сироти

Україна в геополітичному просторі третього тисячоліття
/ Михайло Сирота. – Київ : Пульсари, 2007. – 216 с.

Про М. Д. Сироту

Томенко, М. Голова Трудової партії України : Михайло Сирота // Томенко М., Олійник В. Партійна еліта України – 2000. – Київ, 2000. – С. 143–146.

Дядик, Л. Д. Суспільно-політична та громадська діяльність Михайла Дмитровича Сироти : (за матеріалами Черкас. ОУНБ ім. Т. Г. Шевченка) / Людмила Дядик // Черкащина в контексті українського державотворення : матеріали Регіон. наук.-практ. конф., присвяч. 25-річчю Конституції України та 30-річчю Незалежності України (25 черв. 2021 р., м. Черкаси). – Черкаси, 2021. – С. 251–255. – Бібліогр.: с. 254–255.

Лазуренко, В. Сирота Михайло Дмитрович: громадянин, патріот, один із творців конституції України / Валентин Лазуренко

// Черкащина в контексті українського державотворення : матеріали Регіон. наук.-практ. конф., присвяч. 25-річчю Конституції України та 30-річчю Незалежності України (25 черв. 2021 р., м. Черкаси). – Черкаси, 2021. – С. 24–38. – Бібліогр.: с. 37–38.

Басараб, М. Передовик конституційного виробництва : [політична діяльність М. Сироти] / Михайло Басараб // Політика і культура. – 2000. – № 45. – С. 9–11.

Волошин, А. На смерть товариша : [про колиш. нар. деп. України, вченого ЧДТУ М. Д. Сироту] / Анатолій Волошин // Сім Муз. – 2008. – № 1. – С. 12.

В автокатастрофі загинув наш земляк народний депутат Михайло Сирота : [некролог] // Черкаський край. – 2008. – 29 серп. (№ 67). – С. 3.

Щербина, М. «Черкаський слід» української конституції : [громад.-політ. діяльність М. Д. Сироти] / Микола Щербина // Рідне місто. – 2011. – 29 черв. (№ 21). – С. 4.

Безуглий, В. Відкрито барельєф «батькові української Конституції» : [пам'ят. дошка на честь держ. діяча М. Д. Сироти] / Володимир Безуглий // Нова Доба. – 2011. – 5 лип. (№ 54). – С. 2.

На площі біля ЧДТУ відкрили погруддя Михайлові Сироті // Акцент. – 2017. – 28 юня (№ 26). – С. 1.

Кирей, Р. Він був справжнім державником : [життя і діяльність М. Сироти] / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2020. – 27 черв. (№ 121). – С. 4.

18 жовтня
100 років від дня народження
журналіста, педагога, краєзнавця
Ф. П. Людного
(18.10.1926–06.12.2019)

Федір Людний – полковник, ветеран Другої світової війни і педагогічної праці, відмінник народної освіти, письменник, журналіст, почесний краєзнавець України, лауреат краєзнавчої премії імені Марії Шкаліберди, лауреат премії імені О. А. Захаренка, почесний громадянин м. Кам'янка.

Народився Федір Петрович 18 жовтня 1926 р. у мальовничому селі Русанівка Липоводолинського району Сумської області в багатодітній родині Людних. Він був єдиним хлопчиком серед п'яťох дітей. Здавалося б, жити й радіти молодій сім'ї своєму щастю, мріяти та будувати гарне життя. Але страшний голод 1932-1933 рр. забрав життя батьків, дідуся, бабусі і двох менших сестричок. Із п'яťох дітей лишилося троє – Федір і двоє сестер. Десять років прожив хлопчик у чудовій родині своєї тітки Марфи. Незважаючи на непростий період життя, матеріальні труднощі, родинні стосунки були злагодженими, спокійними. Непорозумінь майже не було, а якщо і виникали якісь питання чи проблеми, то їх вирішували делікатно.

Ще малим хлопцем допомагав Марфі Степанівні по господарству. Працював на рівні з дорослими, скрізь встигав. А коли почав навчатися, цікавився всім, став відмінником, активістом. Навіть серед старших друзів вирізнявся лідерством. Завжди був розсудливим і відповідальним. Мабуть, вроджений аналітичний розум, сирітство, інстинкт самозбереження сприяли досягненню поставленої мети, здійсненню мрій.

10 вересня 1943 р., у день звільнення села Русанівка від нацистів, Федір Людний, якому ще не виповнилось 17 років, добровільно пішов на війну. На фронті був командиром відділення. Брав

участь у прориві ворожої оборони на Сандомирському, а потім на Одеському плацдармах. 8 лютого 1945-го на підступах до Берліна, під час боїв на Одері, був поранений, став інвалідом I групи. За участь у бойових діях Другої світової війни Федора Петровича відзначено орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни I ступеня, «За мужність», «За заслуги» III ступеня та багатьма медалями.

Після перемоги над нацистами прослужив в армії ще п'ять років. Закінчивши курси водія, возив начальника автотракторного управління Івана Гладкова, який допоміг йому здобути середню освіту. Після військової служби повернувся в рідне село, заочно почав навчатися на факультеті історії в Сумському педінституті.

Молодого, розумного, освіченого фронтовика запросили в містечко Липова Долина працювати другим секретарем райкому комсомолу. Федір Петрович з успіхом пройшов всі співбесіди, із притаманною йому енергією і добросовісністю взявся до роботи. Напрацював свою систему, а спілкуватися з людьми він вмів. Усіх вислуховував, намагався вирішувати складні ситуації та по можливості допомагав. Налагоджену працю секретаря перервав донос. Федора Людного звинуватили в тому, що нібито батька репресували як ворога народу, а він цей факт приховав. Звичайно ж, це була брехня, підлість, заздрість його успішності.

Його виключили з партії, вигнали з роботи. Пощастило в тому, що не відрахували з інституту. Федір Петрович був безмежно щасливим, що все-таки здобув вищу освіту. Довелося попоне-вірятися по світу не лише самому, а й родині. Уже на той час він був одружений з Уляною Семенівною, мав сина Толика.

У 1952 р. почав працювати вчителем історії на Черкащині, у Михайлівській середній школі Кам'янського району, а в 1954 р. переведений на посаду вчителя історії та суспільствознавства Кам'янської середньої школи № 1. Десять років був інспектором шкіл Кам'янського району, а потім заступником і директором Кам'янської заочної школи, директором Кам'янської СШ № 2, а останні 28 років – учителем Кам'янської СШ № 1.

53 роки свого життя Федір Людний віддав педагогічній праці й завжди залишався вчителем за покликанням, цікавим істориком і краєзнавцем. За період багаторічної праці він часто організовував екскурсії для дітей під час канікул. Це були подорожі по Україні, поїздки у Прибалтику, Середню Азію тощо.

У 1969 р. Федір Петрович організував незабутню екскурсійну поїздку двома пароплавами з Черкас до Києва. Тоді більше 400 учнів 5–10-х класів міської школи № 2 відвідали столицю України.

Понад 10 років очолював районне методоб'єднання вчителів історії, суспільствознавства, держави і права. За педагогічну та громадську роботу нагороджений багатьма грамотами, дипломами різних рівнів – Міністерства освіти, ЦКЛКСМУ; отримав звання «Відмінник народної освіти УРСР», «Старший учитель», «Кращий робіськор Черкащини», почесний член Черкаської обласної організації товариства «Знання», лауреат районної премії імені Марії Шкаліберди 2006 та 2016 років.

У 1982–1987 рр. Федір Людний як лектор товариства «Знання» прочитав 264 лекції та весь свій гонорар перерахував у фонд Миру.

Через усе своє життя проніс любов до журналістики, друкованого слова. Перший допис було надруковано ще в 1947 р., коли служив у центральній групі військ у Німеччині й Австрії.

Із того часу Федір Петрович не полишав журналістику. Його публікували в усіх республіканських газетах України, в обласних і навіть у загальносоюзній «Комсомольська правда», газеті «Голос України» та журналах «Агітатор», «Кролеводство», виданнях «Нова доба», «Черкаський край», був постійним дописувачем Кам'янської районної газети «Трудова слава». Визнанням журналістських заслуг Федора Людного стало вручення йому в 1989 р. Диплома найкращого робіськора Черкаської області. Такої честі удостоюється далеко не кожен.

У часи незалежності України журналістський дар Федора Петровича переріс у письменницький. Він став автором багатьох книжок, серед яких найпопулярнішими є дитяча «Дарунок бабусі» та «Фронтовими дорогами війни». Остання витримала кілька перевидань. І це не дивно, адже в ній уміщено розповіді про жителів Кам'янського району – учасників Другої світової війни. Вивчення архівних документів, газетних публікацій за десятки років, накопичення спогадів та фотодокументів вилилися в книги «Дорогами війни» та «Черкащина в роки війни». Автор віддав шану своїм фронтовим побратимам, збирав по крихтах документальні свідчення, намагався відтворити воєнний час таким, яким він запам'ятався саме їм.

Про багатогранність таланту Ф. П. Людного свідчить його творча спадщина, серед якої книги «З мрією про майбутнє» (про історію Кам'янки й одного з найстаріших підприємств Черкащини – Кам'янського спиртогорілчаного комбінату), «Шляхами відродження» (про село Косарі й тамтешній спиртзавод), про кам'янських газівників – «Кам'янське управління по експлуатації газового господарства», «Шумить Холодноярський ліс: до 50-річчя утворення Кам'янського держлісгоспу», «Здійснення мрій» (біографічна художньо-публіцистична книга), «Люди та їхні долі» (про представників різних професій, які розбудовували рідний край).

Федір Людний помер 6 грудня 2019 р. у м. Кам'янка. До останнього подиху він жив і працював. Залишився рукопис незавершеної книги, присвяченої людям і книгам, які пройшли через його життя.

Федір Петрович залишив у спадок дослідницький і творчий доробок, став яскравим прикладом для наслідування. Його багатогранна та плідна краєзнавча праця мала значний вплив на розширення знань земляків про рідний край, стала основою громадянського виховання. Науково-публіцистична спадщина поповнила скарбницю знань про історію Кам'янщини й Черкащини.

Література

Твори Ф. П. Людного

1977

Шляхами відродження : нарис історії Косарського спиртового заводу / Федір Людний. – Черкаси : Сіач, 1977. – 191 с.

1999

Кам'янське управління по експлуатації газового господарства / Федір Людний. – Черкаси : Друкарня НДІТЕХІМу, 1999. – 77 с.

2005

Шумить Холодноярський ліс : до 50-річчя утворення Кам'янського держлісгоспу. – Черкаси : Відлуння-Плюс, 2005. – 256 с.

2012

Фронтовими дорогами війни / Ф. П. Людний ; [ред. Г. М. Капральська]. – Київ : Україна, 2012. – 423 с. : іл.

2013

Дарунок бабусі : оповід. для дітей / Федір Людний ; [худож. В. С. Савченко]. – Черкаси : Вертикаль, 2013. – 39 с. : іл.

2014

Кам'янщина партизанська : присвяч. 70-річчю Великої Перемоги / Ф. П. Людний. – Черкаси : Вертикаль, 2014. – 150 с. : іл.

2022

Люди. Книги. Автографи / Федір Людний. – Черкаси : Вертикаль, 2022. – 228 с. : іл.

Про Ф. П. Людного

Трохименко, В. У житті Федора Людного відбилася наша гірка історія / Василь Трохименко // Трохименко В. Бо ти на землі – людина : нариси. – Черкаси, 2006. – С. 216–227 : фот.

Ніс людям добро і світло [життя і творчість краєзнавця] // Краєзнавство Черкащини. – 2019. – № 13. – С. 244–245 : фот.

Безуглий, В. Краєзнавець Федір Людний відзначив 85-річчя / Володимир Безуглий // Нова Доба. – 2011. – 25 жовт. (№ 86). – С. 2.

В переддень Перемоги отримано нагороду // Аграрний край. – 2019. – 24 трав. (№ 21). – С. 5 : фот.

239-ий кілометр Федора Людного // Черкаський край. – 2016. – 21 груд. (№ 100/101). – С. 6 : фот.

Денисенко, В. Боець. Письменник. Краєзнавець / Віра Денисенко // Трудова слава. – 2010. – 16 лип. (№ 55). – С. 8.

Кононенко, Д. Учитель, якого я завжди пам'ятаю / Данило Кононенко // Трудова слава. – 2011. – 25 жовт. – (№ 80). – С. 2 : фот.

Копиця, В. І у 85 серце знову б'ється бадьоро / Валентина Копиця // Трудова слава. – 2011. – 25 жовт. (№ 80). – С. 3.

Осипенко, Ю. Федір Людний і його планета людей / Юрій Осипенко // Нова Доба. – 2012. – 6 верес. (№ 72). – С. 10–11 : фот.

Пішов у вічність Федір Людний // Черкаський край. – 2019. – 11 груд. (№ 53). – С. 3 : фот.

Таран, Г. Людина, що зробила себе сама / Галина Таран // Трудова слава. – 2016. – 21 жовт. – (№ 42). – С. 12 : фот.

Таран, Г. Яскрава особистість, яскраве життя, яскравий приклад для наслідування / Галина Таран // Вісник рідного краю. – 2020. – 30 жовт. (№ 44). – С. 4 : фот.

Трохименко, В. У його житті відбилася історія [життя і творчість краєзнавця] / Василь Трохименко // Нова Доба. – 2002. – 10 трав. (№ 36). – С. 10–11 : фот.

Людний Федір Петрович // Поліщук В. Літературна енциклопедія Черкащини. – Черкаси, 2021. – Т. 2 : Л–Р. – С. 88–89.

* * *

Кирей, В. Книжка ветерана з'явилася не без пригод [письм. – краєзнавець Ф. Людний та його кн. «Фронтовими дорогами війни»] / Владислав Кирей // Урядовий кур'єр. – 2013. – 25 жовт. (№ 196). – С. 10 : фот.

Фатєєва, А. Нова книга Федора Людного – «Побачене і пережите» / Алла Фатєєва // Трудова слава. – 2014. – 5 серп. (№ 55). – С. 4 : фот.

20 жовтня
140 років від дня народження
військового й політичного діяча,
отамана повстанського загону
в Холодному Яру
Я. М. Водяного
(20.10.1886–10.05.1940)

Визвольні національні змагання початку минулого століття яскравими сторінками вписані у правдиву, незаангажовану історію України. І серед багатьох імен учасників боротьби за незалежність держави є прізвище нашого земляка Якова Водяного.

Майбутній полум'яний борець за волю українського народу народився 20 жовтня 1886 р. у м. Сміла в багатодітній селянській родині. Кмітливий і допитливий хлопець охоче допомагав батькам, а у вільний час зачитувався книгами. У дев'ятнадцять років екстерном склав іспити на звання вчителя.

У 1905 р. Яків Водяний вступає до партії соціалістів-революціонерів, а з 1907 року входить до есерівської організації «Українська народна оборона». У цьому ж році навесні був заарештований і 6 місяців перебував під слідством у Лук'янівській в'язниці м. Києва, після чого його було вислано до Наримського краю, звідки двічі тікав.

Наприкінці 1911 р. Яків Михайлович змушений на довгих 6 років залишити країну. Спочатку емігрував до Японії, згодом – до Австралії. Приймавши громадянство, працював майстром на меблевій фабриці, а 1917 р. організував торговельну фірму «Експорт-Імпорт». В еміграції написав п'єсу «Право Сваволі».

Лютнева революція 1917 р. дає можливість Водяному повернутися на Батьківщину. Його обирають головою Смілянського повітового комітету партії есерів-боротьбистів, а незабаром – начальником Смілянської повітової поліції. На початку жовтня Я. Водяного було призначено Черкаським полковим отаманом і делеговано на Всеукраїнський з'їзд «Вільного козацтва» в Чигирині. А у другий по-

ловині грудня за наказом отамана «Вільного козацтва» П. Скоропадського очолює три сотні козаків, що вирушили на підтримку фронту в районі Шепетівка – Козятин – Вапнярка. Під час 1-го більшовицького наступу 1917-1918 рр. загони Водяного ведуть безперервні бойові дії проти частин Червоної гвардії, з яких вийшли переможцями.

Після того, як Україну захопили німці (це сталось у березні 1918 р.), вільні козаки були роззброєні. Тож Яків Михайлович був змушений переїхати до Києва. Та вже при Директорії – у січні 1919 р. – повертається до Черкас, а звідти – до Холодного Яру, де керує одним із загонів, котрий вів боротьбу з більшовицьким військом. Бойові дії тривали аж до 1922 р.

Подальша ситуація в Україні змушує Якова Водяного перейти кордон із Польщею. Перебуваючи в еміграції, працював у відділі розвідки УНР під командою генерала Всеволода Змієнка. У Польщі написав драму «Холодний Яр», де оспівує визвольні національні змагання українського народу на початку XX століття. Міг би ще чимало зробити корисного на терені боротьби за незалежність України, але на слід українського патріота натрапили працівники НКВС.

7 лютого 1940 р. військовий трибунал Київського ОВО на закритому засіданні засудив Якова Водяного до розстрілу. Вирок було виконано 10 травня 1940 р.

У Смілі колишню вулицю Московську названо іменем нашого славного земляка, борця за незалежність України. На території Північного вокзалу Шевченківської дирекції залізничних перевезень є ботанічна пам'ятка природи – віковий дуб ім. Якова Водяного. Орієнтовний вік дерева – 220 років. Також тут знаходиться пам'ятний знак, встановлений у 2018 р. на честь 100-ліття славної перемоги Українського вільного козацтва під проводом Якова Водяного над 8-ю російською армією в лютому 1918 р.

Література

Коваль, Р. Яків Водяний, черкаський полковник Вільного козацтва / Роман Коваль // Коли кулі співали : біографії отаманів Холодного Яру і Чорного лісу. – Київ; Вінниця, 2006. – С. 316–327. – Бібліогр.: с. 326–327.

Ляшко, Ю. Отаман Водяний / Юрій Ляшко // За землю і волю : нарис про боротьбу українського народу за свободу і незалежність у роки Визвольних змагань 1917–1922 рр. на теренах Чигиринщини. – Черкаси, 2018. – С. 40.

Крохмалюк, А. Яків Водяний – Смілянський полковник Вільного Козацтва / Крохмалюк Анастасія, Купець Ольга // Державотворчі процеси в Україні через віки у ХХІ століття : [зб.] тез пошук.-дослідн. робіт ІІІ Всеукр. іст.-краєзнавчої конф. учн. молоді / [упоряд. Коханчук В. П., Турченко С. П.]. – Черкаси, 2018. – С. 149–152.

Полковник Яків Водяний : [(1886–1940), Смілянський полковник, один із засновників Вільного Козацтва] / підгот. Людмила Загоронюк // Військо України. – № 2001. – № 3/4. – С. 51–52.

Демартино, А. Отаман «вільного козацтва» і Холодного Яру : [Я. М. Водяний] / Андрій Демартино // Місто. – 1996. – 19 січ. (№ 3). – С. 11.

Зіменков, Ю. Отаман «вільного козацтва» : [Я. М. Водяний на Черкащині] / Юрій Зіменков // Сміла. – 2009. – 9 лип. (№ 27). – С. 8.

Глущенко, А. Хто ж ви, пане отамане? : [біограф. нарис про Якова Михайловича Водяного] / Андрій Глущенко // Смілян. обрії. – 2017. – 11 жовт. (№ 41). – С. 5.

Столярчук, С. Світлана Столярчук: «Мій дідусь Яків Водяний добивався свободи для України по всьому світу» : [бесіда зі С. Столярчук, онукою Я. Водяного, повст. Отамана Холодного Яру] / записала Юлія Харченко // Сміла. – 2019. – 16 жовт. (№ 45). – С. 4.

У Смілі вшанували пам'ять Якова Водяного : [встановлено пам'ят. табличку] // Смілянські обрії. – 2019. – 30 жовт. (№ 44). – С. 8.

7 листопада
125 років від дня народження
письменника-шевченкознавця
Д. Ф. Красицького
(07.11.1901–08.01.1989)

Дмитро Красицький народився 7 листопада 1901 року в с. Зелена Діброва Вільшанської селищної громади Звенигородського району Черкаської області. Правнук Катерини Красицької, сестри Т. Г. Шевченка, тієї Катрі, що замінила малому Тарасові померлу матір.

1922 р. закінчив Київський інститут народної освіти, потім працював у Дніпрі, а після війни – знову в Києві. Тривалий час перебував на посадах директора Києво-Печерського заповідника, заступника директора по науковій частині Державного музею Т. Г. Шевченка.

Багато років свого життя Дмитро Филимонович присвятив вивченню архівів, збиранню і редагуванню мемуарних документів, дослідженню біографії та творчості великого Кобзаря. Науковий пошук дає матеріал для Красицького-письменника. Можна твердити, що в його особі маємо дослідника-художника, який є художником у своїх дослідженнях і дослідником у всіх художніх творах.

У науковому напрямку вчений відкриває шевченкознавству нові джерела, невідомі архівні матеріали, дбайливо збирає, опрацьовує і зберігає спогади, розповіді та свідчення численних сучасників і рідних Тараса Шевченка.

Поєднуючи емоційну дохідливість художніх образів з науковою точністю і достовірністю, письменник створив низку історико-біографічних повістей, оповідань і нарисів про Т. Шевченка: «Дитинство Тараса», «Юність Тараса», «Тарасова земля», «Дітям про Тараса Шевченка», «Роздуми над словом Тараса Шевченка»,

«Тарас-художник», «Тарасові світанки» та інші. Брав участь у впорядкуванні збірників та путівників: «Шевченківські місця України», «Великий Кобзар в пам'яті народній», «Тараса Шевченко. Життя і творчість у портретах, ілюстраціях, документах».

Помер Шевченків правнук на 88-му році життя – 8 січня 1989 р.

Література

Твори Д. Ф. Красицького

1962

Дітям про Тараса Шевченка / Дмитро Красицький. – Київ : Рад. шк., 1962. – 78 с.

1986

І оживе добра слава : розповіді про Т. Г. Шевченка / Дмитро Красицький. – Київ : Рад. письменник, 1986. – 233 с : іл.

1987

Гілки Шевченкового роду / Дмитро Красицький // Літературна Україна. – 1987. – 17 верес. (№ 38); 24 верес. (№ 39); 1 жовт. (№ 40); 7 жовт. (№ 41); 15 жовт. (№ 42); 22 жовт. (№ 43); 29 жовт. (№ 44); 12 листоп. (№ 46); 19 листоп. (№ 47); 3 груд. (№ 49).

1989

Тарасові світанки : повісті / Дмитро Красицький. – Київ : Веселка, 1989. – 264 с.

1991

Родовід : [Т. Г. Шевченка] / Дмитро Красицький // Слово і час. – 1991. – № 5. – С. 86–90.

Про Д. Ф. Красицького

Дмитро Красицький : [біогр. довідка] // Криничка : антол. творів письменників Черкащини для дітей та юнацтва : [у 2 т.] / [авт.-упоряд. В. Коваленко]. – Черкаси, 2009. – Т. 1. – С. 103.

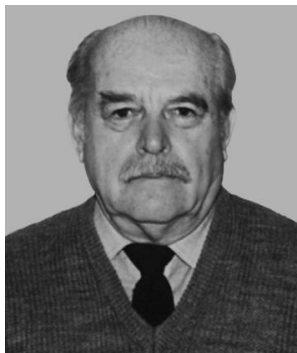
Хінкулов, Л. Письменник-шевченкознавець : [життя та діяльність Д. Ф. Красицького] / Л. Хінкулов // Шевченків край. – 1976. – 30 груд. (№ 155). – С. 4.

Сандул, В. Шевченкознавець із Зеленої Діброви : [Д. Ф. Красицький] / В. Сандул // Колгоспні лани. – 1981. – 7 листоп. (№ 133). – С. 4.

Дмитро Красицький : [некролог] // Літературна Україна. – 1989. – 12 січ. (№ 2). – С. 8.

Судак, В. Красицький Дмитро Филімонович : [письменник, літературознавець] / Валентина Судак // Шевченківська енциклопедія : у 6 т. / редкол.: М. Г. Жулинський (голова) [та ін.]. – Київ, 2013. – Т. 3 : І–Л. – С. 571.

Красицька, Л. О. Красицький Дмитро Филімонович // Енциклопедія сучасної України / редкол.: Дзюба І. М. (співголова) [та ін.] – Київ, 2014. – Т. 15 : Кот–Куз. – С. 201. – Бібліогр.: с. 201.

**21 листопада
100 років від дня народження
заслуженого художника України
П. Д. Козіна
(21.11.1926–22.12.2013)**

Ім'я цього митця відоме і знане не тільки в м. Черкаси, але й в усій Україні. Художник із великої літери в мистецтві. Із подивом оцінюємо його творчість, яка припадає на період складних суспільно-політичних процесів у державі. Представник старшого покоління, на долю якого випали воєнні й повоєнні роки, коли наш народ виборював незалежність і своє право на життя.

Петро Козін народився 21 листопада 1926 р. у селі Камаєво Ладського району в Мордовії. Мати була сільською вчителькою, батько – із діда-прадіда ремісник-майстер. У довколишніх селах знали родину Козіних, адже дід майбутнього художника ремонтував та відновлював церкви, а дідів брат займався настінним розписом храмів. Петро теж з раннього віку потягнувся до пензля. І, як усі діти, спочатку любив змальовувати ілюстрації з журналів, книжок, а потім намагався копіювати відомі живописні твори.

Його родина була християнською. Мати увірувала ще 1917 р., крім просвітницької роботи на селі, вона віддавала весь свій час ще й великій духовній праці. Вони з батьком читали проповіді Євангелія Ісуса Христа, розповідали людям про біблійні істини, намагалися в повсякденному житті бути носіями духовної моралі.

У 1937 р. розгорнулася атеїстична боротьба, почав виходити журнал «Безбожник», прокотилася хвиля арештів віруючих. І одного разу до оселі Козіних завітали непрохані гості. Вони порпалися в речах, паперах, вилучили всю духовну літературу й арештували батька. Відтоді про нього не було звістки до 1942 року. Мати намагалася добитися інформації, посидала запити в усі інстанції і, нарешті одержала відповідь про те, що її чоловіка вже не має серед живих. Пізніше дві жінки з Ленінграда, котрі також сиділи за віру в таборі разом із батьком, розповідали, що вони бачили, як Дмитра

Козіна по-звірячому побили по дорозі до одного з таборів у Мордовії. Після цього він уже не одужав... Місце його поховання залишилося невідомим.

Петрові тоді минало 16 років, він не міг змиритися з тяжкою втратою, але ще більше його гнітили чутки, буцімто на батька написав донос хтось із віруючих. Він у юнацькому запалі вирішив сам шукати правди. Насушив мішок сухарів, розпитав дорогу й вирушив до мордовських таборів, де востаннє бачили живим його тата. Хлопець хотів зустрітися і поговорити зі свідками. Він навіть не задумувався, що добровільно йде назустріч смертельній небезпеці.

Оскільки Петро не мав жодних документів, були всі підстави його затримати, а то й арештувати. Та, на щастя, він благополучно вибрався із цього вовчого лігва.

Хлопець розчарувався у християнстві під впливом обставин. Не міг зрозуміти, чому Бог не вберіг батька. Атеїстична пропаганда зробила свою справу, ідеологічний тиск на людську свідомість виявився для юнака непоборним. Він щиро перейнявся ідеями побудови світлого майбутнього.

У 1943 р. майбутній митець закінчив Саранську середню школу № 1. Навчався в художній школі, але не закінчив її, тому що сімнадцятилітнім юнаком пішов служити в армію. Сім років життя (1943–1950) віддав Петро Дмитрович службі, брав участь у Другій світовій війні, яка не тільки багато в чому визначила тематику його майбутніх живописних творів, а й сформувала характер митця, навчила цінувати життя у всій його різноманітності, наснажила високою ідейністю його роботи.

На фронті з великими труднощами знаходив акварельні фарби і весь вільний час малював портрети, етюди, змальовки з повсякденного воєнного життя. У 1945 р. командування Південної групи військ організувало виставку художників-фронтовиків у м. Констанца (Румунія). Її учасником став і молодий боєць Петро Козін. На його творчість у той час великий вплив мали французькі імпресіоністи.

Після демобілізації з армії 1950 р. Петро вступив до культурно-освітнього училища, котре закінчує екстерном за рік.

Згодом успішно складає вступні іспити до Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва, який закінчив із відзнакою в 1956 р. Ось і почалися трудові будні. Із

головою поринув митець у художнє життя. У вирі творчої діяльності яскраво проявилася самостійність майстра, його власний підхід до теми, образу, до композиційної та колористичної побудови картини. П. Козін працює у станковому та монументально-декоративному живопису. Це розписи, мозаїка, вітраж.

У середині 1960-х рр. художник разом із родиною переїздить до Черкас. Місто сподобалося Петру Дмитровичу: зелене, охайне – справжня курортна зона, яка була потрібна для його доньки. У Черкаси художник приїхав, будучи кандидатом у члени Спілки художників України, а згодом був обраний членом правління Черкаської обласної організації.

Більше сорока років натхненної творчої праці... За цей період було створено безліч живописних полотен та монументальних робіт. У них виразно проступає своєрідність його творчої манери, що ґрунтується на активності кольору, цілісності й чіткості силуетів, прагненні максимально наблизити персонажі до глядача.

У 1989 р. увірував і прийняв хрещення у водах Дніпра. Із Божого натхнення пише багатофігурне, складне за композицією полотно «Хрещення».

Художником створено багато монументально-декоративних робіт. Серед них відомі розписи у Львівському державному університеті ім. І. Франка та у Палаці культури в м. Дрогобич, стела «Воз'єднання I та II Українських фронтів» у м. Звенигородка, мозаїки на турбазі «Придніпровська» та Іркліївському маслосирзаводі, вітражі в церквах Києва («Дім Євангелія»), Черкас і Черкаської області. Надзвичайно багата й різноманітна тематична палітра станкових творів художника. Це і чарівні куточки природи славної Черкащини, і портрети сучасників, та, мабуть, найбільш чільне й вагоме місце в творчості митця посідає тема Другої світової війни.

Персональна виставка митця, що відбулася в 2002 р. в Черкаському художньому музеї, засвідчила великий талант, багатогранність тематики і творчих проблем, які він вирішував.

Епохальні полотна на історичну тематику, про подвиг народу у Другій світовій війні, про трудові звершення засвідчують небайдужість автора до цих подій в Україні. Яскравий колорит, характерні обличчя, вишуканість композиційних візій теми та творчого самовиразу свідчать про художника як про людину високоосвічену й талановиту.

Помер Петро Козін 22 грудня 2013 року в Черкасах.

Художник, твори якого зберігаються в музеях України, у приватних колекціонерів США, Франції, Фінляндії, зробив значний внесок у скарбницю мистецької спадщини Черкащини – шістнадцять своїх картин подарував Черкаському художньому музею з надією, що теми, які свого часу спонукали митця до творчості та до глибоких роздумів про вічні цінності, торкатимуться сердець людей та навертатимуть думками до Бога.

Література

Праці П. Д. Козіна

2002

Петро Козін : На межі тисячоліть : персон. вист. – [Черкаси : б. в., 2002]. – 7 с. : іл.

Персональна ювілейна виставка робіт художника в Черкаському художньому музеї.

2003

Черкащина: історія, сучасність, люди [Образотворчий матеріал] : альбом / упоряд. та авт. тексту Н. М. Клименко. – Черкаси : Пресінформ, 2003. – 113 с. : іл.

В альбомі розміщені репродукції живописних робіт П. Козіна «Хліб 1945 року», «Травневий дощ», «Брати Савченки – партизани Мошногір'я».

2008

Художники Шевченкового краю [Образотворчий матеріал] : [альбом] / [ред. рада: Ю. П. Іщенко, І. В. Фізер]. – Черкаси : Брама – Україна, 2008. – 175 с. : іл.

Видання присвячене 30-річчю утворення Черкаської обласної організації Національної спілки художників України. Поряд з іншими до нього ввійшли репродукції картин П. Козіна «Суд Пілата», «Земляк» та ін. Альбом містить коротку інформацію про художника.

2009

Петро Козін. Живопис, монументально-декоративне мистецтво [Образотворчий матеріал] : [альбом] / П. Козін ; [Черкас. обл. орг. Нац. спілки худож. України та ін.]. – [Черкаси : б. в., 2009]. – 24 с. : іл.

2010

Петро Козін: «Я живу роботою» // Ритм України. – 2010. – № 2. – С. 25–27 : фот.

Подвигу жити у віках [Образотворчий матеріал] : кат. робіт із колекції Черкас. обл. художнього музею : живопис, графіка, скульптура / [упоряд. О. Д. Гладун та ін.]. – [Черкаси : Брама – Україна, 2010]. – 20 с. : іл.

Значне місце у творчому доробку живописця П. Д. Козіна посідає тема війни. Поряд з іншими авторами, до каталогу ввійшли роботи П. Козіна «В 1941-му», «9 Травня», «Хліб 1945 року», «Брати Савченки – партизани Мошногір'я», «Паростки», «Син полку». Ці роботи художник подарував музею.

Про П. Д. Козіна

Бондар, І. Істина, до якої ішов художник: методологічний аналіз життя і творчості черкаського художника Петра Козіна / Іван Бондар // Вісник Черкаського університету. – Черкаси, 2005. – Вип. 76 : Філол. науки. – С. 166–172.

Займак, М. Талант суворий і правдивий [життя та творчість художника] / М. Займак // Педагогічний вісник. – 2002. – № 1/2. – С. 94–95 : фот.

Безуглий, В. «Подвигу – жити у віках» / Володимир Безуглий // Нова Доба. – 2015. – 14 трав. (№ 38/39). – С. 9 : фот.

Белень, А. Перша персональна виставка в 75 років! / Андрій Белень // Черкаський край. – 2002. – 27 верес. (№ 75). – С. 12 : фот.

Буевич, Е. На війне Петро Козин вижив, чтобы стать художником / Елена Буевич // Акцент. – 2010. – 5 мая (№ 19). – С. 23 : фот.

Дорошина, Л. Художник Петро Козін і на фронті не випускав із рук пензля / Лілія Дорошина // Нова Доба. – 2003. – 4 січ. (№ 3). – С. 5 : фот.

Кирей, В. Україна у серці й на полотні / Владислав Кирей // Урядовий кур'єр. – 2007. – 12 січ. (№ 5). – С. 8–9.

Клименко, Н. Щаблі зростання Петра Козіна / Ніна Клименко // Місто. – 2006. – 22 листоп. (№ 50). – С. 4 : фот.

**23 грудня
100 років від дня народження
письменника
Миколи Григоровича Іщенка
(1926–2013)**

Микола Іщенко – відомий український письменник, доктор філологічних наук, автор більше десяти романів, понад дюжини збірок повістей, оповідань і нарисів, трьох літературно-критичних видань, численних статей та публікацій. Микола Григорович мав яскравий талант письменника, який завжди говорити правду з такою переконливістю, що бере за серце, наводить на глибокі роздуми, будить свідомість і совість. Він добре відомий не лише українському читачеві, адже його окремі твори перекладені англійською, чеською, грузинською, білоруською, російською та іншими мовами світу.

Дитинство та юність Миколи Іщенка минали у складний і дуже нелегкий час. Він народився 23 грудня 1926 р. у с. Лузанівка (нині – Кам'янська міська громада Черкаського району Черкаської області), у бідній селянській родині. Предки Миколи були простими хліборобами. Батьківська садиба Григорія Федоровича знаходилася на північному схилі яру. Крута, хвиляста, вузьенька дорога тяглася попід схилом яру й вела до батьківського подвір'я. У старенькій під соломою хаті з глиняною долівкою і народився майбутній письменник. Миколі Іщенку було трохи більше п'яти років, коли його батько трагічно загинув на колгоспній ниві. Матері Марії Семенівні, крім Миколи, довелося виростити й виховувати ще трьох дітей: Василя, Галину та Дуню, якій було лише два роки.

Голодну весну 1933 р. осиротіла сім'я Іщенків переживала дуже тяжко. Доводилося їсти різні рослини, листя. Лише дійна корова врятувала від голодної смерті. Дитинство Миколи минуло в

матеріальній скруті, то був непростий час суцільної колективізації. І в подальшому житті ті сімейні перипетії стали тематикою його оповідань та повістей. Ще з дитячих років він бачив і розумів, що найважливіше для людини – це її праця.

Микола жадібно потягся до освіти. Навчання у школі відкривало йому очі, допомагало зрозуміти все, що відбувається у світі. Увесь свій час приділяв навчанню, тоді, коли інші хлопці бешкетували на вулиці. Закінчив вісім класів, здобув освіту історика й журналіста.

Коли розпочалася Друга світова війна, Микола Григорович був підлітком. Він брав участь у воєнних діях, які так різко відірвали його від навчання. Під час військових дій до хлопця та його ровесників приходило усвідомлення відповідальності за долю рідного краю, відчуття особливої любові до української землі. Глибока, щира пошана до людей праці, співчуття до їхнього горя і сформували майбутнього письменника.

Сім'я Іщенкоів зазнала великих негараздів під час німецької окупації. Нацисти зайшли в село 31 серпня 1941 р. Про пережите в окупованій ворогом рідній Лузанівці, де тодішньому підліткові Миколі довелося жити й допомагати партизанам, письменник згодом розповів у повісті «Те, що нами пройдено», присвяченій братові Василеві – молодому партизану в роки Другої світової війни. Оповідання «Відзвуки слова» взагалі дуже важко сприймати без сліз, оскільки, читаючи його рядки, відчуваєш, ніби сам пережив ті страшні події. Саме в часи війни в М. Іщенка з'являються перші публікації – вірші, етюди, нариси. Вони були надруковані у фронтовій пресі. Перші вірші Микола пробував писати ще у шкільні роки та оприлюднював їх у стінгазеті.

Літературна праця М. Г. Іщенка проходила паралельно з його офіційною сферою зайнятості – журналістикою. 1952 р. його призначили на дуже відповідальну роботу: він очолив редакцію газети з мільйонним тиражем «Сільські вісті», де пропрацював аж до 1978 року. Згодом тривалий час був головним редактором журналу «На допомогу редакторам газети», із 1995 року – журналу для дітей і батьків «Дивосвіт». Крім цього, Микола Григорович проводив глибоку дослідницьку діяльність у сфері журналістики. Він працював старшим науковим співробітником Академії Наук України та викладачем факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Скрізь, де працював, Микола Іщенко користувався великою повагою серед людей, які його оточували. Вів активну громадську діяльність, мав урядові нагороди, його було обрано кандидатом у члени ЦК, депутатом Верховної Ради України, був делегатом від України на XXV-ій сесії Генеральної Асамблеї ООН. У літературі виступив як прозаїк, літературознавець.

Микола Іщенко у своїх повістях неодноразово повертався до теми війни, села та важкого періоду дитинства, що глибоко ранило душу письменника. Він писав про все, що хвилювало, із такою переконливістю, яка бере за серце. Твори, наповнені духовно-психологічним змістом, наводять на глибокі роздуми. Автор книг нарисів «Дорогою в люди» (1958), «Крапля дощу життєдайного» (1917), збірок оповідань і повістей «Вишням цвісти навесні» (1959), «Доброго дня Ярино!» (1960), «Коли помиляється друг», «Те, що нами пройдено» (1961), романів «Сонячні межі» (1962), «Чолом тобі юність» (1963), «Кремінь. По цей бік війни» (1967), «Скарб» (1968), «Сусіди» (1969), книжки оповідань і усмішок «Квиток на кур'єрський» (1970), «Смуга відчуження» (1972), «Течія» (1974), «Твердь» (1978), літературознавчих праць «Від імені мільйонів» (1969), «Людина і слово», «Головний герой сучасності» (1972), повістей, художніх оповідей «Шляхи і сходинки» (1975), «Люди зі стужі», «Світ за твоїм вікном» та інших.

Микола Григорович до останнього залишався людиною, яка не зраджує своїм ідеалам. Горів роботою, не мав часу на творчі відпустки, його енергії вистачало на все.

Микола Іщенко помер у січні 2013 р. на 86-му році життя. Він відійшов у Вічність за рік до того, коли в Україні розпочалась війна.

Література

Твори М. Г. Іщенко

1959

Іщенко, М. Вишням цвісти навесні : оповідання / Микола Іщенко. – Київ : ЦК ЛКСМУ Молодь, 1959. – 177 с.

1961

Іщенко, М. Те, що нами пройдено : повість / Микола Іщенко. – Київ : ЦК ЛКСМУ Молодь, 1961. – 234 с.

1967

Іщенко, М. Кремінь. По цей бік війни : повість / Микола Іщенко. – Київ : Дніпро, – 1967. – 319 с.

1968

Іщенко, М. Скарб : роман / Микола Іщенко. – Київ : ЦК ЛКСМУ Молодь, 1968. – 269 с. : іл.

1970

Іщенко, М. Квиток на кур'єрський : оповідання, усмішки / Микола Іщенко. – Київ : Рад. письменник, 1970. – 297 с.

1974

Іщенко, М. Течія : роман / Микола Іщенко. – Київ : Рад. письменник, 1974. – 407 с.

1975

Іщенко, М. Шляхи і сходина : новели, худож. оповіді / Микола Іщенко – Київ : Рад. письменник, 1975. – 455 с. : іл.

1977

Іщенко, М. Сусіди. Смуга Відчуження : роман / Микола Іщенко. – Київ : Дніпро, 1977. – 327 с.

1978

Іщенко, М. Твердь : роман / Микола Іщенко. – Київ : Рад. письменник, 1978. – 396 с.

1983

Іщенко, М. Барви літа : роман / Микола Іщенко. – Київ : Рад. письменник, 1983. – 303 с.

1987

Іщенко, М. Для цього живу : роман / Микола Іщенко. – Київ : Рад. письменник, 1987. – 327 с.

Про М. Г. Іщенка

Острик, М. Долі радості, долі драматичні : про життєвий і творчий шлях М. Іщенка / Михайло Острик // Іщенко М. Сусіди. Смуга відчуження. – Київ, 1977. – С. 5–12.

Юзько, Л. М. Вплив дитячих вражень на формування творчості особистості письменника-земляка Миколи Григоровича Іщенка / Людмила Михайлівна Юзько // Джерело : матеріали 16-ї наук.-практ. конф. «Історія рідного краю в контексті історії України», 19 квіт. 2019 р. / упоряд. Шамрай О. Г. – Черкаси, 2019. – Вип. 16. – С. 127–133.

50 років з дня народження українського радянського письменника М. Г. Іщенка // Календар знаменних і пам'ятних дат Черкащини на 1976 рік. – Черкаси, 1975. – С. 32–34.

Збанацький, Ю. Шлях до сердець : [до 50-річчя письменника] / Юрій Збанацький // Літературна Україна. – 1976. – 24 груд. (№ 102). – С. 2.

Пономаренко, М. На бистрині життя : [юнацькі роки письменника] / М. Пономаренко // Молодь Черкащини. – 1976. – 23 груд. (№ 152). – С. 2.

Гудзенко, К. Бачить і слухає життя : [творчий шлях письменника] / К. Гудзенко // Трудова слава. – 2001. – 22 груд. (№ 102). – С. 2.

Кононенко, Д. Задивлений у буревій : [біографія і творчість письменника] / Данило Кононенко // Трудова слава. – 2012. – 20 січ. (№ 6). – С. 2.

Юзько, Л. Любов до рідного краю поніс через все життя : [життя і діяльність письменника] / Людмила Юзько // Аграрний край. – 2019. – 11 жовт. (№ 41). – С. 3.

Поліщук, В. Іщенко Микола Григорович : [біогр. довідка] // В. Поліщук Літературна енциклопедія Черкащини. – Черкаси, 2021. – Т. 1 : А–К. – С. 491–492.

Довідкове видання

**КАЛЕНДАР ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЧЕРКАЩИНИ
НА 2026 РІК**

Укладачки ***Писанко* Оксана Сергіївна**
***Калюжко* Вікторія Василівна**
***Крамар* Оксана Миколаївна**
***Дерев'янка* Анастасія Володимирівна**

Відповідальна за випуск ***Л. Д. Дядик***

Редакторка ***О. І. Дяглюк***

Комп'ютерний набір ***В. В. Калюжко***

Формат 60x84/16

Видавець і виготовлювач
Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова
бібліотека імені Тараса Шевченка»,
вул. Байди-Вишневецького, 8, м. Черкаси, 18001

Підписано до друку 17.10.2025. Тир. 50. Ксерокс ОУНБ імені Тараса
Шевченка

